

România literară

Apare săptăminal sub egida
Uniunii Scriitorilor

Editor:
Fundatia România literară
Director general
Nicolae Manolescu

19-25 iulie 1995
(Anul XXVIII)

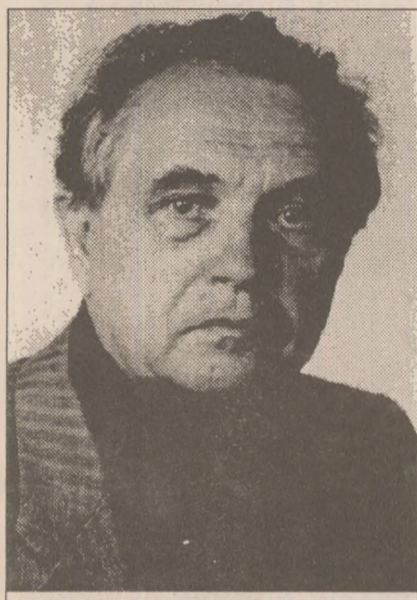
28

EDITORIAL

de Nicolae
Manolescu

În exclusivitate

Alexandr Zinoviev:

România mai are o şansă, ea
poate prinde ultimul tren

(pag. 8-9)

Gheorghe Grigurcu:

Cum am devenit "stalinist"

(pag. 11)

Eugène Ionesco

"Toți revoluționarii
iubesc tirania..."

(pag. 14)

INTRUȘII

(pag. 3)

Fabrica
de
sfinți

(pag. 12)

Reeditarea
lui
MIRCEA
STREINUL

(pag. 10)

Rolul unei reviste de cultură

ÎN CONFUZIA creată de prăbușirea sistemului cultural comunist, nu se mai înțelege rolul exact al publicațiilor de cultură. Luxul de a oferi cultură (informație, comentariu, analiză critică) și nu divertisment ori senzație și-l permit din ce în ce mai puține reviste și din ce în ce mai rar paginile specializate ale cotidianelor.

Dacă aruncăm o privire prin, cum se spune, presa culturală (înghesuită prin colțuri împăienjenite de ziare sau pe la ore târzii din noapte la TVR), observăm câteva lucruri alarmante. Cel dintâi și cel mai grav este tratamentul neprofesionist de care informația culturală se bucură aproape pretutindeni. Știrile sînt de obicei vagi, preluate după ureche sau eronate. Interpretarea, dacă există, e puerilă, confuză sau de-a dreptul stupidă. Nu se face nici o ierarhie a evenimentelor culturale. Se greșește frecvent transcrierea numelor și a titlurilor. Este practic imposibil să ai o garanție de corectitudine a informației.

Ceea ce lipsește în mod evident prezentării faptului cultural în presă, la radio și la TVR este spiritul critic, discernămintul în aprecieri. Oamenii calificați par a se fi topit cu toții. Semnatarii comentariilor culturale din multe ziare sînt adesea absolut necunoscuți și vădit neprofioniști. Nimeni nu le verifică știrile ori măcar acuratețea stilistică. Rezultatul este un soi de emfază care face să treacă de-a valma, drept excepționale, evenimente culturale de toată mîna. Vizita în România a cîte unui scriitor răsufat de mult la el în țară capătă dimensiuni nebănuite. Un spectacol care se întîmplă să fie lamentabil e comentat ca un succes mondial. Toți artiștii care trec în neființă sînt mari sau geniali. Lansarea unei cărți banale, operă a unui autor de care pînă ieri n-a auzit nimeni, se transformă într-o ceremonie mondenă, intens mediatizată. TVR anunță la ore de vîrf apariții editoriale care n-ar merita nici zece rînduri într-o rubrică de recenzii.

Este evident că, dacă mai există naivi care ar dori să-și facă din presă o idee despre fenomenul cultural, ei riscă să fie total dezinformați. Dificultățile financiare ale unor reviste, cum este și *România literară*, precara lor difuzare ori prețul inaccesibil împiedică punerea pe roate a unui sistem de control al calității în cultură. Tocmai acesta este rolul publicațiilor cu adevărat culturale. Ele nu se adresează numai deocînd și exclusiv unor elite, dar tind să creeze elite prin introducerea criteriului de valoare, prin ierarhie și spirit critic. În afara acestor norme, cultura adevărată este de neconceput. E trist că nici o publicație nu poate supraviețui refuzînd să fleteze prostul-gust general și voind să omologheze valoarea. Consecințele nu vor întîrzia să se vadă cu ochiul liber. Pe lîngă atîtea altele, tranziția ne-a adus o deculturalizare masivă. Astăzi, în materie de literatură, de artă, foarte puțini sînt aceia care știu despre ce vorbesc și încă și mai puțini izbutesc să-și facă auzite vocile.

CONTRAFORTde *Mircea
Mihăieș*

“Și istoviți de visul desigur schizoid...”

TITLUL acestui articol împrumută un vers al lui Dorin Tudoran. Poezia se numește “Cristofor către Columb” și îi este dedicată lui Mihai Botez. Nu e în spiritul acestei lui Mihai Botez aducă elugii celor care s-au pus necondiționat în slujba regimului Iliescu. Din păcate, Mihai Botez a fost unul dintre ei. Și tot din păcate, Mihai Botez nu se mai află printre noi. Vestea, căzută ca un trăznet, are în ea ceva rău prevestitor. Omul afabil, fermecătorul causeur, insul prin care vorbea o întreagă civilizație și o civilitate pe care românii păreau s-o fi avut cândva, nu mai este. Cel capabil să povestească, ore în șir, despre Bucureștiul neștiut al boemei artistice și culturale, cititorul sedus de frumusețea unor vocabile rare, îndrăgostitul de artă și bărbatul care se alinta în ipostaze - care pe el îl prindea de minune - de înfriziat dandy dunărean, ne-a părăsit.

Auzisem, desigur, ca tot românul, de Mihai Botez la “Europa Liberă”. Știam că era un dizident eminent, că intrase în dizidență față de regimul Ceaușescu și că elaborase câteva planuri de reformare a societății românești. Aflasem și de nostima lui propunere, făcută publică prin același post de radio, ca, în virtutea “principiului rotației cadrelor”, Nicolae Ceaușescu să-i cedeze funcția de președinte al României... Elenei Ceaușescu (trista glumă de la mijlocul anilor optzeci s-a dovedit, la sfârșitul deceniului, o grotescă realitate!). Mai știu că în urma acestor scrisori dizidentul fusese mutat la Tulcea, ca director al Institutului de calcul din acel oraș. O pedeapsă, trebuie să recunoaștem, destul de bizară, având în vedere ferocitatea de care, abia câțiva ani mai târziu, avea să dea dovadă Ceaușescu.

L-am întâlnit prima oară pe Mihai Botez în vara lui 1990, într-un orașel din nordul Californiei. Pe atunci, și pînă la mutarea sa la New York, și apoi la Washington, matematicianul locuia la Santa Barbara. A luat, totuși, avionul și a aterizat în acel îndepărtat colț de lume doar pentru a îndeplini câțiva jurnaliști români - nici măcar dintre cei celebri. E drept, îl cunoștea pe Stelian Tănase, împreună cu care mă aflam în Statele Unite, însă de-a-treia amicală avută nu motiva pe de-a-ntregul deplasarea de aproape o mie de kilometri. Convorbirea ar fi putut avea loc și telefonic. Însă acesta era Mihai Botez, *Monșerul*, cum îi spuneau prietenii. Disponibilitatea omului era incredibilă. Știu că a făcut gesturi similare și în alte împrejurări, spre a se întâlni cu diverși intelectuali români în trecere prin America.

L-am întâlnit și în vara lui 1991, la Washington. Împreună cu Vladimir Tismăneanu și Mary Sladek am petrecut alături de fermecătorul californian seri minunate. I-am luat chiar și un interviu - era imediat după formarea Partidului Alianței Civice - și era entuziasmat de apariția acestei formațiuni politice care se revendica nu nostalgiei, ci modernității. Ne-a povestit lucruri incredibile, demne de-un Eugène Sue al perioadei comuniste, despre partea invizibilă a

Redacția mulțumește editurii Est pentru apelul de sprijinire a “României literare”. Facem totodată precizarea că Uniunea Scriitorilor a contribuit și contribuie, în măsura posibilităților sale, la apariția revistei noastre.

societății românești. Ne-a istorisit, cu același șarm înăscut, peripețiile care l-au împins la exil.

Am vorbit de zeci de ori la telefon și l-am reîntâlnit în vara lui 1992. Venea din California și se pregătea să plece în România. Știam că fusese invitat de Ion Iliescu, știam că avusese mai multe conversații cu președintele, și chiar că, la un moment dat, i se propusese să devină prim-ministrul României. Însă toate acestea, povestite de el, păreau simple glume fără importanță. Nu-l vedeam, nu mi-l puteam închipui făcând pactul cu echipa care - și el o știa mai bine decât alții - decisese ruinarea cinică a României. Teoretic, nu exista nici o compatibilitate între admirabilul intelectual crescut în respectul valorilor occidentale și topîrlănimea de inspirație moscovită, cu ciorapii duhnind atât de tare încât lăsa dire ofactive în covoarele pe care călca.

Nu putea exista nici o legătură între superbul intelectual care ne-a citit, pe terasa unui sofisticat hotel washingtonian, cu inimitabila lui intonație patetică-auto-ironică, splendidul articol-comentariu pe marginea cărții lui Vladimir Tismăneanu, *Reinventing Politics*. Și totuși, neștiute puncte de contact au existat mereu. Petele albe ale rocamboleștii sale biografii vor rămîne, se pare, pe vecie, fără dezlegare. Când, după plecarea lui Aurel Dragoș Munteanu, Mihai Botez a fost numit ambasador la Washington, o numire urmînd stagiului în mai neutra poziție de “ambasador la Națiunile Unite” vîlul misterelor a început să se destrame. Au existat și cîteva luări de poziție fără echivoc, care dovedeau că fostul dizident intrase cu totul în solda stăpînilor de azi ai României. Au urmat, în aceeași logică, despărțirile de cîteva dintre cei mai buni prieteni. Izolat în colivia aurită a splendidei vile ambasadoriale din Washington, fostul dizident devenea din ce în ce mai mult o *excelexță*. Din nefericire, trist castelan fără glorie, el s-a complăcut în compania dubioasă a securității mai mult sau mai puțin dezafectate care mișunau pe malul Potomacului - între invitații săi constanți numărîndu-se sinistra figură a lui Victor Găetan.

Redus la anchilozanta ipostază de marionetă a unui regim obtuz, Mihai Botez începuse să-și piardă - din păcate - fermecătoarea disponibilitate și nobilul cult al prieteniei. Confruntat, clipă de clipă, cu insolubila dilemă a limitării expansivei sale personalități la rolul de simplu executant al unor ordine, probabil că boala care l-a răpus începuse să-l macine.

Îmi mai amintesc că, în 1992, la primul tîrg internațional al cărții de la București, a fost lansată și cartea lui Mihai Botez, *Români despre ei înșiși*. Editorii l-au rugat pe Dorin Tudoran, aflat în România, să facă prezentarea cercetării sale de “comunismologie prospectivă”. Spre surprinderea, spre uluiala asistenței, Dorin Tudoran n-a spus nici un cuvînt nici despre carte, nici despre autorul ei. Dar a făcut un lucru al cărui tîlc l-au înțeles atunci abia cîteva: a rostit un elogiu al mamei lui Mihai Botez, al mamei scriitorului și al mamei dizidentului. Era felul lui de a-și arăta suferința pierderii unui prieten.

Să mai spun doar că poezia pe care Dorin Tudoran o dedica, la sfîrșitul anilor '80, prietenului său Mihai Botez începea cu un vers cutremurător: “Să-i dăm acestei morți un nume cît mai viu...”

POST-RESTANTde *Constanța
Buzea*

Ce vă spuneam eu nu demult, iar dv. *nu și nu?* O editură trebuia să vă preia, athletic și performantă, ca pe un Balzac balcanic ce se va vedea curînd, curînd, și pe nuntă, și să vă mulgan de an. Și, iată că *Editura Vlasie* o face, pe riscul ei, firește, dar eu cred că face o experiență bună. Cu dv. dă lovitură, dar asta se va vedea un pic mai încolo. În primul moment veți primi, de la primii cititori buimăciți, primele nedrepte lovituri, după care însă, vă garantez, își vor mușca mâinile. Rămâneți, pentru mare, în continuare, una din acele puține persoane de la care n-a prea mai vrea să știi la ce să te aștepti. Rămâneți, deci, cu bine, și felicitări, obligatoriu fericit, instalat în *pegătoreta* dv. deșelată de romane în manuscris, dînd, în mare viteză, cu tifla și *bonjour* în stînga și-n dreapta. (*Sabin F.*, București). ● Defectul dv. sublim este că nu citiți revista către care expediți prin poștă poezii, din păcate expirate. Vă vor fi costat o avere timbrele! Cum n-am înțeles răspunsul în câteva rânduri și chiar am citat copios din opera dv. lirică, v-am mint când vă spun că omul se obișnuiește pînă la urmă cu un stil minor și cedează unei duioșii văratice coplesitoare. În fond, vina dv. nu e prea mare. E vina celui care speră în desert. De ce desert? Pentru că dintr-un anumit punct de vedere v-ați lăsat în părăsire, n-ați mai vrut, sau n-ați mai putut înțelege mersul lumii, n-ați mai citit, sau dacă ați făcut-o, rar, nu v-a prea plăcut. Dar trebuie să fiți de acord că nu tot ce nu ne place este și urât, prost și lipsit de valoare. Este, recunosc, o afirmație cu dus-întors, dar nu vă puneți prea mari speranțe în oarba ei funcționare. (*Gh. Chirculescu*, București). ● Se vede că vă prisosește timpul, iar gustul zădărnicii n-a figurat pe tava zănelor dv. ursitoare la tăierea moțului. Ceva, poate prostul obicei de a linguși fără măsură, se lălaie pe zeci de pagini. Chiar n-ați intuit că efectul lor consternant vă poate scoate din circulație fie chiar și la acest nivel neimportant? Nimeni nu vă poate opri să aveți *țeluri nobile* și să vi le urmăriți, *să tindeți spre* ele, cum spuneți, pînă-n pânzele albe. Dar cu ce mijloace! Faptul că odată, demult, cineva s-a amuzat pe seama credulității dv. și, chipurile, v-a ghicit în palmă viitorul, credeți că îmi creează mie, sau oricui altcuiva, obligația de a *vă sprijini* în a deveni scriitor? Cum puteți pune în pagină, fără să roșiți, o asemenea aberație? Dacă tot ce vi s-a prezis, prin... lectură în palmă, vi s-a *adeverit*, cu excepția unui singur lucru, poezia, nu aveți decît să spuneți *mersi* și, demn, bărbătește, să vă împăcați cu soarta surzătoare și generoasă în proporție de 99 la sută. Dar hai să punem la vedere una din dovezile *contra*: *Cioc, Cioc, Cioc, ... și-o grea tăcere ... / Nu răspunde nici un glas: / -"Omenire înc-un pas/Și se-azvârle totu-n sferă! // Nu răspundeți ... vă e teamă/ Să primiți un musafir?!/Vă plătesc cu un safir: Un pat doar, și-un pic de zeamă! // Eu nu cer nici un favor, / Doar atât: un mic popas! /Și-o să plec de n-aud glas / Să mă culc lâng-un izvor.// Eu sunt liber, fără lanț / Și pot merge oriunde: Numai omul de-ar răspunde, / N-ar mai nimeri în șanț. // Trec așa, din casă-n casă/ Și tot ciocan, fără spor, / Dar n-aud nici un zăvor / Să îmi zică: - Hai la masă! // Am să plec, din nou la drum, / Obosit să cer iertare: / -Tată, încă nu mă doare, / Nu preface lumea-n fum! // Cioc, cioc, cioc... Eu bat la poartă ... / Sfinte Petre un' te-ai dus? / N-au cântat cocoșii sus / Și M-ai lepădat ... Vai soartă! (Adeveresc)* Ce să vă mai spun? Să vă încredințez de compasiunea și înțelegerea pe care le am pentru necăjitul om care sunteți, atât de singur, în realitate, și disperat? La ce ar folosi, atîta vreme cît versurile dv. sunt așa cum se vede că sunt? (*V.N. Rosdevin*, București). ● *La Cernăuți n-am întîlnit români / Doar noaptea-n vis am auzit / vorbindu-se românește. / La Cernăuți e toamnă / Frunzele mor acum mai repede / Căutăm un mormînt / Trebuie să ne ferim de margini / Sunt rupte și se-nfig în carne. / La Cernăuți e toamnă / Dar știm că vine iarna să steargă / Urmele din / Peisajul se reface, și pe el, / Coboară primii schiorși / Ieșiți parcă din iarbă.* Am simțit nevoia să reproduc pentru cititorii acestei rubrici poezia aceasta, pentru speranța clădită pe răbdare, din final. La fel de importante pentru sufletul vibrant al autorului: *Plecări, Noi n-am vorbit șoptit, Paștile sunt pe-aproape, Privești fotografia, Fetița cu chibrituri.* (*Eugen Popescu*, Codlea).

Editată de către:

România literară

● *Fundația "România literară"*director general *Nicolae Manolescu*;● *cu sprijinul Fundației Soros pentru o Societate Deschisă*

Redacția: *Nicolae Manolescu* - director, *Gabriel Dimisianu* - director adjunct, *Alex. Ștefănescu* - redactor șef, *Mihai Pascu* - secretar general de redacție, *Ioana Părvulescu*, *Andreea Deciu* (critică și istorie literară), *Constanța Buzea* (poezie, proză), *Cristian Teodorescu*, *Mihai Minculescu* (publicistică), *Eugenia Vodă* (film, muzică), *Marina Constantinescu* (teatru, plastică), *Adriana Bittel* (externe), *Anca Firescu*, *Mihai Grecu* (secretari de redacție), *Nina Pruteanu*, *Ruxandra Dinu*, *Alexandra Voicu* (corectură), *Victor Ciupuliga* (fotoreporter).

Administrația: *Fundația "România literară"*, Calea Victoriei 133, sector 1, București, Of. poștal 33, c.p. 50, cod 71341. Cont în lei: B.R.D., filiala Pipera, 4072996100089. Cont în valută: B.R.D., filiala Pipera, 1520796100089. *Elena Raicu* (contabil șef), *Corneliu Ionescu* (șef serviciu difuzare, tel. 650.33.69.), *Andriana Fianu* (correspondență și difuzare în străinătate), *Elena Hurducaș* (secretariat).

Correspondenți: *Mircea Iorgulescu* (Paris și München), *Gabriela Melinescu* (Stockholm).

Tehnoredactare computerizată: *Fundația "România literară"* - *Anca Firescu*, *Mihai Grecu*. Introducere texte: *Geta Gheorghiu*.

E-MAIL: romlit@romlit.sfos.ro

Intrușii

INTRUȘII, - adică acei indivizi, mult prea siguri de ei, manifestând o aroganță ieșită din comun, obraznici fără farmec și scandalagii fără motiv - INTRUȘII.

Am mai scris despre ei într-un roman din 1981. Așa cum se putea scrie, adică aluziv. Faptul nu i-a scăpat însă, cititorului atent, de o uluitoare intuiție, Nicu Steinhardt, care a scris în revista *Orizont* despre acest soi de indivizi, numindu-i metaforic "Extraterestrii".

Intrușii, adică toți acei indivizi strecurați în toate organizațiile mari sau mici, importante sau de mai mică importanță, pătrunși peste tot, având rolul bine determinat de a crea confuzie, nedumerire, îndoială, suspiciune, mai ales, de a culege "informații" despre... *tot și toate* - cu misia de a da naștere la diversiuni și învrăjbi, la disoluții sigure...

Nici n-ai crede, văzându-i (pe unele sau pe unii dintre aceștia, ba smeriți - ferindu-și privirile -, ba vorbăreți, gureși și zglobii asemeni păsărilor primăvara, ba serioși, "cu ștaif", academici), nici n-ai fi crezut că și-au ales o asemenea degradanță, a doua, profesie. Căci, în ciuda tonului sigur și apăsător - care poate însemna siguranță de sine (dar nu *personalitate*) sau a băjbăielii ori a timidității (simulate adesea) care, mai degrabă cucerește, ca să nu spun că induce în eroare mai lesne, - "băieții" sau "fetele", în ciuda tuturor acestor carcace și fizionomii, *intrușii* rămân elemente nimicitoare, născătoare de disensiuni ducând cel mai adesea la dizolvare sigură în sânul unei grupări umane.

Ei s-au strecurat peste tot au fost îndemnați și stipendiați să se introducă peste tot, chiar și la umila "coadă", infiltrați în toate partidele politice (mai ales în cele de opoziție), în redacțiile revistelor sau ziarelor, redacțiile Televiziunii, Radioului, în "comitetele și comițiile" de sector, primării, societăți comerciale, sau chiar și în comitetele de bloc.

Pe unii i-am bănuț de la început - nici nu era nevoie: prea apăsătoră apărea dorința lor de a te face să te destăinuie, sau prea strident felul lor de a se face folositori și a capta bunăvoința tuturor, în ciuda faptului că ocupau *funcții* pe lângă potențații zilei de care s-au dezis apoi sau izbutiseră să cucerească încrederea și prietenia unor personalități adevărate.

Nu toți acești ipochimeni se răstesc, nu toți bat cu pumnul în masă, nu toți au apucături despotice și aparență diabolică. Dimpotrivă. Cel mai tare te zdruncină descoperirea că aceia care sub o aparență smerenie sau blândețe, prin indecizie, și s-au revelat, după 1989 - la alegerea apelor de uscat - drept... intruși. Vreau să zic "lucrători destoinici ai unui aparat de urâtă utilitate care făcea uz, de preferință, de pătrunderea în viața sufletească a omului, cucerindu-i încrederea - uneori nemărginită - și, vai, adesea pierzându-l!

Și am constatat cu stupefacție că, de la o vreme, intrușii (unii dintre ei)

au început să-și dea în petec! Și-au arătat adică adevărata față.

N-a mai fost nevoie de obositorul joc al aparențelor cumsecădeniei, au început să se dea pe față cu Puterea și cu puternicii zilei, să nu se mai ascundă. Ba, chiar, să-și primească răsplățile, pe față, în modul cel mai firesc: au fost plasați în conducerea unor partide noi (sau vechi cu nume nou), au primit funcții - academice, ministeriale ori în conducerea unor fundații importante, au devenit directori, miniștri, conducători, mai ales, etc. Participă la guvernare, fac politică din scaunele parlamentare, scriu cărți cu nemiluita (câte nouă la rând) și găsesc edituri care să le și publice, strigă în Parlament, fac scandal, fac legi etc. etc.

Au fost trimiși ca să tragă cu urechea și au făcut-o. Au fost trimiși ca să conducă și *conduc...* Au fost trimiși (vorba nu numai a împușcatului) să *facă totul* pentru a dezbină și a semăna confuzie întru re-instaurarea, de fapt, pentru *conservarea* cu grijă și perseverență a vechilor năravuri comuniste. Dar mai ales pentru a dezbină. Vechiul dicton latinesc *divide et impera* e foarte drag comunistilor! Ei l-au pus în practică ori de câte ori au putut și au izbutit să-și adjudece astfel victorii multe!

Infiltrați în conducerea unor partide, au făcut tot ce le-a stat în putință ca să-i convingă pe "ceilalți" că nu trebuie, n-ar trebui să se unească. Că nu trebuie să fie lăsați să creadă că *unirea face puterea*.

Tartufii aceștia, purtători ai morbului descompunerii, ca și pisicile de

pureci, "fetele" sau "băieții" poartă sub zâmbete săbiile ascuțite ale îndușmării sau ațele învrăjbirii.

Dezarmarea adversarului prin luptă e una, dar *ei* nu de luptă fac uz! Ei știu că e mai bine, că e mai dulce o victorie obținută prin intrigărie, prin utilizarea metodelor "infiltrării", în chiar sânul organizației dușmane. Și tipă ei, cei dintâi, împotriva corupției sau a poliției secrete (nici un singur moment ne-activă) dar sunt pe urmele celor neagreați - având opinii adverse comunistilor - (dovadă "cazul" Patapievici, Ungureanu, Tana Ardeleanu etc.). Își fac iluzia că nu li se vede "structura" și "culoarea", intimidând, sau înscenând "demascări" unor nevinovați fiindcă-i incomodează prin păreri lor critice. Ba, se prefac a da la iveală "dosare" încropite în pripă, în ultimii ani, cu ștampile în regulă, dar cu î-ul din a în neregulă, care-i dă de sminteală...

Au izbutit să dezbină alianțe, să fractureze partide, să rupă unitatea mișcării sindicale pe care, ei, o acuză de "politizare", să o pulverizeze, să o fărâmițeze, împrăștiind fum și ceață acolo unde părea că apele se limpezeau și cerul se făcea senin... Au izbutit ei, "intrușii", să pună bețe-n roate Opoziției, să porceadă la ofensiva împușării membrilor ei, stârnind cu metodă orgoliile și cultivând "truțiile" unora - nu puțin. S-au infiltrat în ultima vreme în mișcarea sindicală, printre *liderii* acesteia, punând la cale scenarii profitabile pentru guvernanți, prefăcându-se că, iată, dumnealor, cei din guvern, sunt gata să facă și să

dreagă, să iscălească "protocoale" (pe care nu le vor respecta!), să promită "creșteri salariale", pe care iarăși nu le vor onora, numai și numai să închidă gura celor care se târăsc într-o mizerie crescândă, în timp ce unii intruși, ca liderul sindical Miron Mitrea, sunt cumpărați, li se dau portofolii ministeriale și câte altele... numai de dragul *pactului social* la care râvnește Puterea. Ce vrea să fie acest *pact social* știe oricine dintre cei ce gândesc cu propriul cap: e mult râvnitul *consens*, mult dorita *concordie* fără de care nu putem avea *liniștea noastră*, adică a lor, a celor cocotați la Putere, care au sentimentul că pot *să facă ce vor* în țara aceasta învățată cu supunerea, cu robia.

Amăgirea, cu vorbe frumoase, mințirea, aruncarea prafului în ochi sunt aceleași metode utilizate de *aceiași partid unic*, chiar dacă l-au mai împărțit și l-au denumit pe bucățele P PRM, PUNR, PSM. Iar acolo unde nu s-a putut face "împărțea" au fost trimiși INTRUȘII ca să învrăjbească, să creeze confuzii.

Intrușii se mai prefac a pune la cale mitinguri-maraton - ca acela de la RENEL - pe care, tot ei, le opresc înainte de a le porni - mergând să trateze cu guvernanții, cu un nou "*Coriolan Drăgănescu*" de care nu știu dacă Mitrea a auzit, să discute, iar și iar, ca-ntr-un carusel al minciunii, fără oprire. În care ei, intrușii, au un rol important - acela de a spulbera orice inițiativă pentru ieșirea din impas a societății civile...

Eugenia Tudor-Anton

OCHEAN

Foamea

ÎN TABĂRA de la Döllersheim, nu departe de Zwettl, mișunau resturi din toate armatele Europei, refugiați, fugari, ascunși, sinucigași. Înainte de culcare și dimineața se întorceau cu fața spre răsărit, să vadă dacă pojarul sovietic se apropie, ce semne sînt pe cer. Un continent se prefăcea în cenușă; cine ar fi crezut atunci, că peste o jumătate de secol o să reînvie? Singura legătură între acești oameni era foamea. Corcodușii dimprejur își pierduseră și frunzele, cîmpii, grădinile erau scormonite în speranța de a mai găsi un fruct, un cartof. Într-o zi, s-a iscat o zarvă nemaipomenită: niște cercheji găsiseră un morcov cît o gulle de zdravăn și-l duceau cu alai spre cortul lor ca pe un luceafăr.

Noi trei făceam planuri: ce ar fi dacă ar veni cineva să ne ofere merinde pe bani? Și iată, că tocmai de Sfânta Paraschiva ne-a acostat un ungar sau slovac. Avea ceva de vînzare. "Ce?" - l-am întrebat. A pronunțat un cuvînt necunoscut. L-a repetat. Ni s-a părut că zice: "babușca". - "Ce-i asta?" - "O să vedeți, arătați-mi mai întîi banii!", ne îndemnă el prin gesturi. Era mulțumit de ce-i promiteam. "Veniți cu mine!" Ninsese. Timp de două ceasuri am urcat pînă la coliba lui. Alunecam pe pîrțile abia bănuite, ne ciocneam unul de altul. Înghetașem, dar bucuria negoțului nu ne părăsea. Încercam să ghicim ce marfă vom cumpăra. Traduceam "babușca" prin 'babă', 'femeie bătrînă'. "Așa fioros cum arată el, te pomenești că și-a omorît soacra și ne-o vinde în felii", glumi unul nepotrivit. "Ei, tu, om bun, ce ne dai? Carne?" - "Babușca", răspuse el. "Gătît cu carne".

Teurcăm în revistă toate mîncărurile pregătite la cuptor de

eventualele gospodine în vîrstă, de la imam baifi și mușchi împănate pînă la sarmale. "Sarmalele sînt mici". - "La voi în Moldova. La unguri îs cît un bostan". Înghițeam în sec, evocînd bucătăria de acasă. "Deci nu sînt sarmale?" - "Nix sarma; fruct." Tăceam o clipă că ne lăsa gura apă. Măsuram cu palmele: "Mare? Gustos?" - "Da, da!" - "Portocale? Gutui? Rodii? Dulce?" - "Da". - "Curmale?" - "Nix. Mai degrabă legum." Clarificaram și capitolul zarzavat - morcovi, pătrunjel, sfeclă, gulii - nimic. Strigarăm într-un glas: "brînză". Nici asta nu era. Îl imploram: "Omule, nu ne mai chinui! Ce înseamnă 'babușca' dumitale?" Ungurul sau slovacul desenă cu degetul un cerc mare pe zăpadă: "Dar eu, niciodată spus 'babușca'. Eu spus... și rosti un cuvînt asemănător.

Se înnoptase cînd am ajuns la colibă. S-a dus repede în pivniță și a revenit cu fructul dorit. Era o căpășină uriașă de varză: "Kapusta". Oftarăm: "Uite, după ce am umblat noi ca nebunii!" S. adăugă: "Dacă ar fi fost o fată, poate Albă-ca-zăpada, mai înțeleg, dar o varză!!!" - "Ce vrei, ne-a fost foame", judecă un altul.

Într-o carte penibil de sinceră, la întrebările domnului George Pruteanu, maestrul Petru Dumitriu explică motivul pactului domniei sale cu Satana prin mult simplificatoarea propoziție "mi-a fost foame". Răspunsul vrea să miște zodia și destine, își face loc în istoria literaturii, destituie morală. Vechea zicală e răsturnată: foamea nu e cel mai bun bucatar.

Paul Miron

Nina DOBRESCU

Nunta

Cu un ochi închis și cu unul deschis întinsă pe-o
scândură plutind pe o apă
Visez zi și noapte că am insomnie
Trecând prin golul unei stări de piatră
Simțind povara crucii nevăzute
Călătorind sub un coviltir de pământ

"Ce interes ai să zbori cu aripile astea de
plumb?!" îmi spune unul cu-un simț
desăvârșit al ironiei
Nu-l iau în seamă (pesemne am vocația
închipuirii)

O liniște înfiorată prevestește coșmarele
ce mi se pregătesc -
Visez că nu mă pot trezi
O lună turbată mă mușcă de gât, șerpi
melancolici devorează cerul, noaptea
bolborosește cuvinte fără șir
Se instalează-n mine așteptarea încordată
de dinaintea ninsorii.

Un Diavol îmbrăcat în om se preface că mă
trezește - cică să-mi vândă niște
fructe

"Ce interes ai să zbori cu aripile astea de
scrum" - zice hlizindu-se, "nu-ți țin
nici de frig nici de foame mai bine
ți le-ai tăia"

"Mai bine ai pieri Satană" îi răspund și mă
grăbesc spre fereastră

Acolo unde mă așteaptă Pasărea-Mire să
gângurim la unison despre o
Primăvară Nesfârșită (Avem pesemne
amândoi vocația seninătății)

Era odată o sărbătoare în cer se-aprindeau
focuri
Noi încercam un sentiment pierdut - scriam
cu degetul
pe un caiet de nisip:
"poetii sunt îngerii Domnului" -
(simțeam câte-n lună și-n stele)

Intram în zona netrăită - acolo dădeam
ochii cu Moartea cu Iubirea
Vai cât de bine seamănă-ntre ele ai fi zis că
sunt gemene

Le luam cu noi pe acoperiș. Eram la o
vârstă primejdioasă când ne jucam
de-a "Învingătorii"

Îmi plăcea să plutesc ore-n șir
în prelungirea aripilor lui...
Acum s-a lăsat frigul un frig de zile mari
Mă trezesc singură pe puntea șubredă
înghesuită printre anonimi, corabia
se cam înclină

Unul din ei îmi spune: "Ce naiba faci cu
aripile astea de cenușă nu vezi că
a-nceput războiul?"

Dar nu de aripi mi-e mie, mă gândesc la
iubitul meu rătăcit la sufletul lui
(protejat de soare?!) acoperit cu pene
lungi, albastre

Și spaima mi se vâra pe sub piele
Abia îmi mai fac loc printre coșmare

Lumea se-ntoarce pe dos cerul abia se mai
vede

Curând va avea loc Curățenia Generală
Cu ochiul cel deschis văd în pământ
În cel închis mi se arată El - îl recrutează îi
taie aripile cu un foarfece de
grădină.

Puntea alunecă, se-nclină tot mai tare
corabia
Vin Binefăcătorii mărșăluind cu ranițele-n
spate, vin în șir indian
Sunt toți cumplit de tineri, cu toții au
păduchi
Și se îneacă pe rând tot în șir indian
Apoi își face apariția Binecuvântătorul în
carea lui neagră
Împarte o vreme pâinea făgăduinței
Pe mine mă fixează cam suspect: "ce interes
ai să zbori cu aripile astea de
tinichea" - latră și trece mai departe

Urmează Îngerul-Șef - acesta puricându-se
într-un lighean - Binecuvântătorul îl
binecuvântează.

Pe urmă se sfărâmă puntea, lumina se
împuținează, frigul face ravagii
Iarna îmi joacă sufletul la zaruri - ; doar
ochiul amintirii mi-a mai rămas
deschis

Visez cu el la vremea-n care "Eram
Învingătorii"
Numai noi doi pe-Acoperiș și sărbătoarea
din ceruri -

Era o stare albă care se mai simte și-acum,
o stare cu gust de migdale
(S-ar părea că am vocația certitudinii)

Acum el a adormit pe patul puștii
Pe punte e un marinar senil care ar vrea
să se agațe de un ciot de soare
Cărmaciul mormăie și mă lovește cu
piciorul:

"Ce interes ai să cari în spinare aripile astea
în formă de cruce?! Uite eu am un
ou de aur îl clocesc dimineața și
seara"... presimt, șerpii și dracii se
înmulțesc prin ouă.

Mai e puțin și se va face praf corabia
Aș putea să mă ridic și să umblu pe mare
aș putea să rezist să plâng și să
mă-mbăt cu apa lacrimilor sfințite
Dar mă gândesc că el m-așteaptă-n somn
pe malul primăverii nesfârșite

Aș putea să naufragiez
să plec în cărd cu toți ceilalți
Dar mă gândesc ce tristă ar mai fi
ceremonia aceea fără miri
Oricum corabia se scufundă... ce-ar fi
dacă-aș rămâne ultima pe punte...
Ar trebui să adorm să nu întârziu la nuntă.

Autodafé

Soarele rătăcește pe miriști dispărute
Îmi lipesc ochii cu pământ îmi aștern peste
piept o pădure

Cândva vroiam să fiu pescar de umbre

Credeam că le-aș putea îngropa într-un loc
neștiut

Urma să mă duc nicăieri sau aiurea

Dar sunt zidită de vie în aceeași celulă cu
Amintirea
Terorizată de stafia unui sărut

Măcar de-aș face rost de elixirul poeziei

Între ce-a fost și tot ce n-o să fie
Stăruie doar îneacăcios - mirosul de cuvinte
arse

CERSETORUL DE CAFEA

de Emil
Brumaru

Metamer de înger

Pe-atunci știam: nu merg decît să ating cu
pieptul lumina. Și pasul îmi era lin, ochiul
vrednic bombat în deschiderea lacomă a
pleoapelor, inima ceasornicărea tainic roua în
turnul de nervi. Fragedele fraude ale ploii,
spolierile exhibate de cochiliile foștilor
codobelci, cișmelele lui Sigmund (picurînd
delicioase complexe ciobăneilor sosiți, virili,
de pe Muntele Athos!), minunile ocrotitoarei
Yvonne de Burgundia, paingii ritoși, magaziile
moi, răscoapte (doldora de unelte gospodărești,
stive de lemne tăiate fin cu briciul, lăzi putrede
de cărți școlare), atîmînd în aerul după-amiezii,
dovezile de izbîndă-n celebre lupte navale,
rumegușuri și lămpi cu fitil bumbăciu, par-
fumul doagelor scorojite, fără cercuri, șerpii
lehămetisiți să-și tîrîie veșnic pungile cu venin
liric, urșii purtători de ciliciu printre știubeiele
pline cu faguri euclideni, ideile fixe, răstignite
pe moțul curcilor în derivă, toate, absolut toate,
auster și integru, le împodobeam în litere lii,
spre o înregistrare definitivă, zăcută blînd, în
dosare ample, cu clape groase de fier, neîndu-
plecate, ostile capriciilor civile, sclifului clipei,
garageței marțiale.

Cine știe pe unde prin ce prăpăstii hilare
prin ce coridoare își săvârșește el
pribegia

Pesemne la ora asta străina își flutură
pletele într-o hală de gheață
El sau Altcineva

Acum desenează în aer o rămășiță de cerc
o silabă uitată - nu se vede prea bine

Se apleacă să mîngăie o piatră sau cine știe
- bat clopotele

O pasăre oarbă îl duce de mână
Cel puțin nu e singur

Dac-am avea puterea să ne întoarcem
Pe rugurile noastre vineții

Am uitat numele tainei de atunci
Zădărnicia mi s-a lipit ca o pelerină de
piele

Din când în când mai vine îngerul să-mi
aducă medicamente, bomboane ...

Balada fără noimă

Pământuri schizofrenice, poeme descărnate
plîngeau după mine prin somn -
îmi cereau ajutor - aproape mă
striveau sub țipete

Eu mă îmbrăcam într-o fereastră; vroiam să
plec din mine undeva pe stânci
Să mă ascund într-o luntre sau într-un beci
- nu știu prea bine
Să nasc acolo cerul, luna, focul

Dar se lăsa o liniște de piatră și mirosea a
cântec mort

Vedeam ecouri auzeam tămăia
Pustiul însă mă strângea la piept

Ningea orbește ningea zadarnic ningea pe
rupte cu zăpezi astrale
Sunt pustnică zbieram, aleluia
Sunt stâlpnicul devenit una cu stâlpul.

Scrisorile de acasă

Daniel Pișcu, *Scrisorile de acasă*,
Editura Vlasie, Pitești, 1995, 64 p.,
preț neprecizat

*Dragul meu,
În orașul meu de provincie
străzile sînt în unele locuri
destul de înguste
într-o zi mă duceam la un
prieten
cînd o mașină
trebuia să depășească o
căruță
șoferul a strigat
căruțașului:
"mișcă volanul și trage pe
dreapta"
iar moș Nichifor Căruțașul
a replicat:
"da, parcă tu ai cărat
piatra..."*

Poeme ca acesta - o banală *Întîmplare* (pp. 38-39) - arată că Daniel Pișcu, autorul volumului *Scrisorile de acasă*, e un poet bun: vede ceea ce pe alții îi lasă cu siguranță indiferenți, decupează poetic exact cît trebuie din ce a văzut și încarcă de semnificații textul, lăsîndu-i însă cititorului plăcerea de a le descoperi. Dar afirmația că Daniel Pișcu e un poet bun se argumentează poate mai clar prin fraze negative: nu pierde detaliile poetice ale cotidianului, nu încarcă inutil desenul, nu e ostentativ în dezvăluirea sensurilor poemului. *Întîmplare* începe cu o descriere plată: veșnicul oraș de provincie cu străzi prea înguste. Pînă aici, nimic nou. Și totuși, tocmai într-un asemenea cadru

Întîlnire cu moderator

neînsemnat, însemnătatea întîmplărilor ia proporții și e pusă în valoare. Pregătită de prezentarea decorului fără importanță, toată poezia se concentrează în cele trei versuri finale, adică în dialogul dintre șofer și căruțaș.

De fapt este dialogul dintre civilizația modernă și cea patriarhală, dintre mașină și căruță, dintre ironia-săgeată a grăbitului și ironia-scut a domolului. "Mișcă volanul", îi spune șoferul celui care n-a atins probabil în toată viața lui un asemenea obiect; "parcă tu ai cărat piatra" e răspunsul pentru cel care nu cunoaște decît asfaltul. Neînțelegerea e reciprocă și de aceea singura formă de comunicare dintre ei e ironia. De partea cui e poetul, moderator invizibil al discuției? Există un singur cuvînt care-l "trădează", care-i arată poziția: este numele pe care-l dă căruțașului, pentru el un moș Nichifor. Porecla schimbă totul, dintr-o dată conflictul devine altul. Este conflictul dintre un om oarecare și un personaj literar plin de surprize, *cuceritorul* Nichifor Coțcariu al lui Creangă, experimentatul cunoscător al sufletelor de fragede jupînese. Este evident că poetul nu poate fi decît de o singură parte: de partea literaturii. El recunoaște confruntarea dintre șofer și căruțaș, o transformă în confruntare între un personaj cotidian și unul literar și și-o asumă: este conflictul său, conflictul de zi cu zi dintre omul obișnuit și poetul obișnuit.

Acest conflict se simte în toate poemele lui Daniel Pișcu, fie că e vorba de jucăușele *Scrisori de acasă* din prima parte a recentului volum, fie că e vorba de mai încifratele *Vederi*. Poetul încearcă reconcilierea cu lumea prin persoana a doua a genului epistolar și prin formula de început a oricărei scrisori, "Dragul meu", mică

declarație de capitulare afectivă. Dar personajul legat într-un fel sau altul de literatură nu se împacă nici în cele mai simple situații cu personajul dezlegat de ea. De aceea viața de familie, viața străzii, amicitiiile riscă oricînd să fie tulburate în monotonia lor aparent armonioasă. Astfel în *Sezonul de vară*, limbajul lejer, clișeele ori rimele clișeizate (*Doru/Amoru, să culeagă o fragă*) și omonimia-joc *vară* (sezon/rudă) ascund o întîmplare gravă.

Verișoara, N.B. "întreagă" își trăiește la mare primul "amor" care n-a fost deloc (ca o) poezie, astfel încît, spune poetul mizînd din nou pe omonimie "e în zadar să adaug că a fost o vară/tare amară..."

Din nou, abia aici, în final, se vede spre cine se îndreaptă simpatia poetu-

să o bănuim, că în acest *Te iubesc rostit și nerostit* (rostit în film și nerostit în sală) în care doi spectatori îndrăgostiți dublează povestea de pe ecran: "Mai sunt sigur că în film era și o fată/îndrăgostită de eroul principal și pozitiv/ deși nu i-a spus-o niciodată/ (...) dar dacă «Pentru un pumn de ceapă» e un film bun sau prost n-aș putea să răspund" (27).

Colecția de *Vederi* a lui Daniel Pișcu schimbă registrul. Enunțul se concentrează, lipsesc formulele introductive, simbolurile sînt cînd prea evidente (în poemele neizbutite) cînd ermetice. Ludicul ermetic pare să fie zona spre care se îndreaptă poezia lui Daniel Pișcu și poate că va reuși să iasă atunci din conul de umbră în care, mai mult datorită împrejurărilor, se

Ce se mai întîmplă în provincie Conflict rutier De partea cui e moderatorul "Dragul meu" O vară amară Colecția de vederi
Rostiri
și nerostiri Conul de umbră

lui: spre poezie, deși e ușor de înțeles că din cauza ei lucrurile s-au sfîrșit prost pentru visătoarea verișoară.

Scrisorile de acasă lasă impresia unui exercițiu ludic fără pretenții, de consemnare a nenumăratelor banalități care alcătuiesc viața de familie a unui tînar, și el fără pretenții. Dar absolut în toate (fie că sînt izbutite fie că nu) există o trapă bine disimulată pe unde se poate aluneca într-o lume subterană. Poetul nu e un "trouble-fêtes" și de aceea nu deschide trapa, ne lasă numai

află acum. El este unul dintre poeții Cenaclului de Luni, mai puțin norocos decît alții.

A ajuns să-și vadă publicat primul volum, *Aide-memoire*, abia la sfîrșitul anului 1989, într-un moment în care poezia nu era cel mai inspirat mod de comunicare cu semenii. Editura Vlasie, fidelă poezilor optzeciști, îl publică acum pe al doilea. Nu știu dacă Daniel Pișcu va deveni vreodată ceea ce se cheamă un mare poet. Dar este, fără îndoială, de partea poeziei. ■

CALENDAR

17.VI.1888 - s-a născut Victor Papilian (m.1956)
17.VI.1888 - s-a născut I.E. Torouțiu (m.1953)
17.VI.1908 - s-a născut Ion Th. Ilea (m.1983)
17.VI.1927 - s-a născut Sîto András
17.VI.1934 - s-a născut Valeriu Bucuroiu (m.1980)
18.VI.1908 - s-a născut Al.Călinescu (m.1937)
18.VI.1914 - s-a născut Alexandru Raicu (m.1991)
18.VI.1921 - s-a născut Ion Lungu
18.VI.1941 - s-a născut Traian Olteanu
19.VI.1882 - s-a născut Ștefan Zeletin (m.1934)
19.VI.1899 - s-a născut G.Călinescu (m.1965)
19.VI.1925 - s-a născut Vitalie Cliuc
20.VI.1848 - s-a născut Miron Pompiliu (m.1897)
20.VI.1877 - s-a născut Gabriel Dona (m.1944)
20.VI.1888 - s-a născut Horia Furtună (m.1952)
20.VI.1893 - s-a născut Al. Hodoș (m.1967)
20.VI.1913 - s-a născut Aurel Baranga (m.1979)

20.VI.1922 - s-a născut Janoshazy György
20.VI.1933 - s-a născut Valentin Șerbu
20.VI.1934 - s-a născut Pusztai Janos
20.VI.1975 - a murit Tiberiu Vuia (n.1900)
20.VI.1991 - a murit Constantin Papadopol-Calimah (n.1905)
21.VI.1915 - s-a născut A.I.I. Ștefănescu (m.1984)
21.VI.1917 - s-a născut Silviu Iosifescu
21.VI.1919 - a murit P.P.Carp (n.1837)
21.VI.1921 - s-a născut Eugen B. Marian
21.VI.1932 - s-a născut Erika Hübner-Barth
21.VI.1934 - s-a născut Mihail Gheorghe Cibotaru
21.VI.1988 - a murit George Ivașcu (n.1911)
22.VI.1912 - a murit I.L. Caragiale (n.1852)
22.VI.1913 - a murit Șt.O.Iosif (n.1875)
22.VI.1913 - s-a născut Petru Rezuș
22.VI.1925 - s-a născut Ion Oarcășu
22.VI.1930 - s-a născut Argentina Cupcea-Josu

22.VI.1932 - s-a născut Mircea Palaghiu (m.1978)
22.VI.1936 - s-a născut Vladimir Rusnac
22.VI.1938 - s-a născut Alexandru Negriș
22.VI.1941 - s-a născut Lidia Istrati
22.VI.1948 - a murit Horia Bottea (n.1891)
22.VI.1950 - s-a născut Valeria Grosu
22.VI.1952 - s-a născut Bianca Marcovici
22.VI.1964 - s-a născut Emilian Galaicu-Păun
23.VI.1834 - s-a născut Alexandru Odobescu (m.1895)
23.VI.1909 - s-a născut Ovidiu Papadima
23.VI.1972 - a murit Marin Jorda (n.1901)
24.VI.1917 - s-a născut Ana Ioniță
24.VI.1932 - s-a născut Petrace Dima
24.VI.1934 - s-a născut Nicolae Băieșu
24.VI.1939 - s-a născut Sânziana Pop
25.VI.1911 - s-a născut Ion Bucur

25.VI.1913 - a murit Ilarie Chendi (n.1871)
25.VI.1920 - s-a născut Bogdan Căuș
25.VI.1922 - s-a născut Ion Stan Arieșanu (m.1945)
25.VI.1947 - s-a născut Dinu Flămînd
26.VI.1886 - a murit Alecu Leonard (n.1804)
26.VI.1904 - s-a născut Petre Pandrea (m.1968)
26.VI.1925 - s-a născut Al. Simion
26.VI.1925 - s-a născut Mira Preda
26.VI.1927 - a murit Vasile Pârvan (n.1882)
26.VI.1936 - a murit C. Stere (n.1865)
26.VI.1940 - s-a născut Ion V. Strătescu
27.VI.1887 - s-a născut Emanoil Bucuța (m.1946)
27.VI.1968 - a murit Const. Ignătescu (n.1887)
28.VI.1919 - s-a născut Ion D. Sârbu (m.1992)
28.VI.1951 - s-a născut Virgil Mihaiu

29.VI.1819 - s-a născut Nicolae Bălcescu (m.1852)
29.VI.1837 - s-a născut P.P.Carp (m.1919)
29.VI.1913 - s-a născut Lola Stere Chiracu (m.1984)
29.VI.1922 - s-a născut Ioan Dan
30.VI.1945 - s-a născut Dorin Tudoran
30.VI.1962 - a murit B.Jordan (n.1903)
30.VI.1994 - a murit Adrian Beldeanu (n.1935)
1.VII.1881 - a apărut revista "Contemporanul" (1881-1891)
1.VII.1902 - a apărut revista "Lucașfărul" (1902-1920)
1.VII.1917 - a murit Titu Maiorescu (n.1840)
1.VII.1921 - s-a născut Ion Mihăileanu
1.VII.1925 - s-a născut Ion Maxim (m.1980)
1.VII.1929 - s-a născut Costache Olăreanu
1.VII.1941 - s-a născut Ion Pop
1.VII.1951 - s-a născut Viorel Mihail
1.VII.1966 - a apărut revista "Tomis"

Versificare

Radu Cârnelci a compus o sofisticată ediție bibliofilă a *Cântării cântărilor*, asigurându-i succesul de librărie. În afară de "parafraza modernă" a celui mai senzual text biblic, a inclus în sumar, la *Addenda*, versiuni ale aceluiași text în ebraică, greacă veche, latină, română veche etc., facsimilate și ilizibile, cu o valoare aproape exclusiv decorativă. Dacă luăm în considerare și comentariul lui Radu Cârnelci însuși, comen-

parea inconsistente din punct de vedere liric. Cine traduce sau prelucrează asemenea poeme trebuie să activeze însemnele arhitecturii lor, ca să-l facă pe cititor să trăiască o emoție arheologică (una este să ții în mână o fibulă de acum trei mii de ani și alta să găsești pe stradă un ac de siguranță). Există numeroase alte soluții, poate mai temerare, printre care și elaborarea unei parafraze cu adevărat moderne a *Cântării cântărilor* (cam așa cum a făcut la vremea lui G. Călinescu scriind *Cartea nunții*). Ar fi, de exemplu, cel puțin amuzant (deși eu cred că ar fi și tulburător) să citim o *Cântare a cântărilor* rescrisă de Florin Iaru, în limbajul său exuberant și afurisit, plin de referiri la modul de viață actual.

Radu Cârnelci (considerat de unii critici, cu toată seriozitatea, un specialist în poezia de dragoste) a... versificat *Cântarea cântărilor* în stilul poeziei erotice minore din secolul XIX, stil pe care îl mai întâlnim azi doar în romane. În timpul lecturii simțim satisfacția sa de a fi găsit un pretext prestigios pentru a scrie, în sfârșit, într-o manieră tradiționalistă:

"De timp, aștept săruturile tale/ și dezmiardări aștept, minunea mea,/ precum un călător pe aspră cale/ visează oaza însetat să bea."/ "Ci, să ne veselim! Tu ne dezmiardă/ asemeni unui vin de tot vestit:/ să curgă cântul, - sângele să ardă/ preafierit de a te fi dorit!..."

(Expresii căznite de genul "De timp, aștept" sau "asemeni unui vin de tot vestit" trebuie considerate licențe poetice, la care autorul a recurs numai pentru a respecta cu strictețe ritmul și rima, considerate probabil valori supreme într-o creație lirică).

În textul confecționat de Radu Cârnelci există și patru metafore inspirate:

"De muzici și roind mi te arată"; "ierburile [...] nălțavor innuri verzi peste pământ"; O, pân 'la soare-mi crește bucuria/ asemeni unui lan de crini"; "Mi-e trupul doar cu somn acoperit".

Ele sunt însă prea puține

la număr pentru a schimba impresia de ansamblu.

P.S. Întrucât cartea îl are ca autor, fie și pierdut în ceață și pe Solomon, am rugat-o pe colega mea, Andreea Deciu, să o comenteze și ea, la rubrica de *Cărți străine*, din pagina alăturată. Așa se explică apariția simultană în revista noastră a două recenzii despre aceeași carte.

Filosofie trăită

După cum mărturisește în prefață, Matei Călinescu și-a pus la un moment dat întrebarea dacă nu cumva ar trebui să-și renege romanul-eseu *Viața și opiniile lui Zacharias Licher*, publicat pentru prima dată în 1969, luând în considerare faptul că la vremea respectivă textul a fost aprobat de cenzură. În realitate, n-a fost aprobat, ci doar n-a fost interzis, ceea ce pentru cunoscători (pentru bieții cunoscători) înseamnă cu totul altceva. Nu numai în perioada de relativă liberalizare din a doua jumătate a deceniului șapte, ci și mai târziu, în plină teroare ideologică, autoritățile nu dădeau o importanță prea mare scrierilor elevate, destinate unui public restrâns.

Recită azi, cartea ne convinge definitiv că nu este

în nici un fel marcată de epocă. Un cercetător din anul 2050, insuficient documentat, ar putea crede că Matei Călinescu a scris-o în exil, în deplină libertate. Și ar mai putea crede ceva: că autorul a compus-o la bătrânețe, ca pe un joc livresc, oferit sieși drept compensație după o viață de om studios, plictisit de propria sa erudiție.

Filosofia negativistă, desfășurată sub formă de scurte capitole, de un didacticism parodic, cu voluptatea filării unor cărți de joc (*Despre curaj, Despre imperiul prostiei, Cerșetoria, Existență și posesiune, Cu privire la diavol, De amicitia* etc.), n-are nimic din dramatismul naiv al unei revolte juvenile. Nu seamănă, de exemplu, cu nu-ul patetic din *Pe culmile disperării* de Emil Cioran. Cu un rafinament de intelectual exersat (și obosit!), tânărul Matei Călinescu povestește "metodic" cum filosofează *altcineva*. El proiectează filosofarea la persoana a treia, o obiectivează, se ocupă de epica unei manifestări lirice. În felul acesta, enunțurile contestate se estetizează, conform unui procedeu care avea să fie reverificat de sute de ori, ulterior, de scriitorii generației optzeci.

Jucând comedia modestiei, Matei Călinescu se mulțumește să rămână biograful-discipolul-apologetul pitorescului filosof Zacharias Licher. Este un truc prin care devine imun față de eventuala ironie a cititorului. Se întâmplă chiar ca înfricoșătorul cititor să se solidarizeze cu filosoful în zdrențe *impotriva* lui Matei Călinescu, spre satisfacția secretă a acestuia.

Zacharias Licher este un personaj memorabil, îngrozitor de urât, dar născut (ca Afrodita!) din spuma admirației autorului. Nu este vorba însă de o admirație candidă (ca aceea a lui Marin Preda față de Ilie Moromete), ci de una perversă. Matei Călinescu se preface că se preface că admiră, deși admiră cu adevărat. Cu un umor de idei specific unui intelectual european, el își dă seama ce comic este un filosof care își trăiește filosofia, dar în mod evident are nostalgia unui asemenea mod de viață.

(Constantin Bălăceanu-Stolnici, Răzvan Theodorescu, Ion Rațiu, Antonie Plămădeală, Mihai Cimpoi, Mircea Cărtărescu, George Uscătescu, Nicolae Manolescu, Elena Ștefănescu, Eugen Simion, Tudor Popescu, Horia Bernea, Silviu Brucan, Alina Diaconu, Ilie Deac, Florentin Cârpanu, Ion Caramitru), a angajat cu acestea convorbiri ample. Întrebările puse de el sunt elaborate și grave, iar răspunsurile primite - improvizate. Sorin Comoroșan face parte dintre acele personaje care, întâlnindu-te pe stradă sub un soare torid, în timp ce ești cu o înghețată în mână și stai cu teama că ai putea să-ți pătezi cămașa, te întreabă meditativ ce crezi despre destinul ființei umane în secolul XXI sau dacă recunoști rolul cognitiv al artei. Interlocutorii săi dau dovadă, în cele mai multe cazuri, de detașarea specifică unor profesioniști ai gândirii, care știu bine că asemenea discuții nu duc la nimic și de aceea nu se mobilizează să formuleze mari adevăruri. Principala lor preocupare este să-l asculte politicoși pe Sorin Comoroșan și să simuleze comunicarea. Foarte comică este din acest punct de vedere convorbirea dintre

tariu naiv, publicat ca prefață, ne dăm seama că ediția este opera unui filolog amator, mai mult entuziast decât competent.

Textul obținut de Radu Cârnelci prin prelucrarea liberă a *Cântării cântărilor* nu mai are aproape nici o legătură cu originalul, ceea ce, în principiu, este admisibil. În acest caz particular, însă, îndepărtarea de original s-a soldat cu mari pierderi de valoare estetică.

Valoarea estetică a *Cântării cântărilor* este dată, înaintea de toate, tocmai de *sentimentul vechimii* textului. Dacă n-am ști de când datează, declarativele și tautologicele poeme de dragoste ni s-ar

Matei Călinescu, *Viața și opiniile lui Zacharias Licher*, ediția a III-a, Iași, Ed. Polirom, 1995. 168 p., 3200 lei.

Sorin Comoroșan, *România, societate cu răspundere limitată, convorbiri*, București, Ed. Cartea Românească, 1995. 272 p., 3000 lei.

autorul cărții și Mircea Cărtărescu.

Sorin Comoroșan este, fără îndoială, un om bineintentionat, care s-a aventurat însă pe un teritoriu care îi rămâne străin. El indică "sursa" chiar și pentru cele mai banale cugetări ("nu ne putem aprecia viața, căci, așa cum observa Kundera, o trăim o singură dată"), dar această măsură de precauție nu îi estompează amatorismul. Dimpotrivă.

P.S. Extraordinar este titlul cărții - *România, societate cu răspundere limitată* - care ar fi meritat o carte pe măsură.

Cărți primite la redacție

- Lucian Blaga, *Poemele lumii*, ediție bibliofilă îngrijită de Alexandru Condeescu, București, Ed. Muzeului Literaturii Române, col. "Manuscriptum", 1995. 102 p., preț neprecizat.
- Ion Barbu, *Joc secund*, ediție bibliofilă îngrijită de Sanda Vârjoghe, București, Ed. Muzeului Literaturii Române, col. "Manuscriptum", 1995. 30 p., preț neprecizat.
- Bianca Balotă, *Zăpada de abia*, roman, București, Ed. Cartea Românească, 1995. 224 p., 3080 lei.

- Costache Olăreanu, *Caiete vechi și sentimentale*, poezii scrise în urmă cu o jumătate de secol, București, Ed. Didactică și Pedagogică, 1995. 76 p., 1600 lei.
- Elena Radu, *Pământul silniciei*, roman, Galați, Ed. Porto-Franco, 1994. 144 p., 1820 lei.
- Nicolae Jinga, *Vertij*, versuri, Pitești, Ed. Calende, 1995. 80 p., 1380 lei.
- Violet Mureșan, *Pietrele minicului*, versuri, Cluj-Napoca, Ed. Dacia, 1995. 56 p., 1326 lei.

- Andrei Zanca, *Elegiile din Regensburg*, versuri, Târgu-Mureș, Ed. Athipelag, 1994.
- I. Sîrbu, *Proza artistică a lui Tudor Arghezi*, studiu critic, Iași, Ed. Cronica, 1995. 128 p., 2500 lei.
- [semnătură de mână, indecifrabilă], *Dictando dictanda*, romanul filonez contemporan, *Nopti triumfale*, romane filoneze, Pitești, Ed. Vlasie, 1995. 224 p., 3000 lei (volum... siameze, cu o copertă comună).
- Vasile Savinescu, *Euterpe la Paralela 48*, Ed. Afirmarea, Satu Mare. 265 p., 3500 lei.

Dragoste tîrzie

După *Penultima călătorie*, romanul publicat cu puțin timp în urmă de editura Univers, o altă carte a româncei Alina Diaconu - scriitoare aflată din 1959 în Argentina - este oferită cititorilor, de astă dată, de către editura Cartea Românească. Judecînd după numeroasele premii dobîndite, în ciuda faptului că e încă socotită drept membră a tinerei generații, Alina Diaconu este categoric o scriitoare de succes în Argentina, iar cele două romane publicate de curînd și în traducere românească promit să îi aducă o faimă asemănătoare și în România. Avantajat în mod clar și de calitatea net superioară a traducerii semnate de Tudora Șandru Olteanu, *Noapte bună, domnule profesor!* mi se pare a fi un roman mai izbit decât *Penultima călătorie*, mai bine construit și mai atent conceput în dispunerea nuanțelor, deși e scris cu aproape zece ani mai devreme. Prin formulă, *Penultima călătorie* are toate șansele să fie o carte de succes, mai ales acum și în România, fiind de fapt jurnalul experienței exilului politic, al plecării definitive într-o altă lume și a dramaticelor schimbări de destin impuse de aceasta. Și totuși, miza mult mai mică și mai simplă din *Noapte bună, domnule profesor!* i se potrivește, cred, mai bine Alinei Diaconu, pe care o descoperim ca fină esteta a amănuntului, a tragediilor mărunte și în același timp cutremurătoare, a intimității hipersensibile și a izolației.

Intriga din acest roman nu e departe de o banală melodramă: un profesor de liceu, trecut deja de vîrsta mijlocie, care predă literatura unor elevi complet neinteresate de farmecul lui Gongora ori Quevedo, căsătorit cu o evreică profund frustrată de neputința de a avea copii, autorul unui eseu despre Don Quijote sortit să zacă în manuscris doar pe rafturile bibliotecii sale personale, se îndrăgostește de una dintre elevele sale. O fată pe nume Mara Ladeira, frumoasă ca orice adolescentă, inteligentă prin simplul curaj al vîrstei, de fapt o elevă ca toate celelalte, care nu face nimic altceva decît să se intereseze o dată de soarta profesorului de literatură, cînd acesta era bolnav - o răceală oarecare. Personajul Alinei Diaconu este prototipul ratatului absolut, insul căruia viața nu i-a oferit decît amare dezamăgiri; ambițiile de literat lamentabil prăbușite într-un singur opus rămas într-un etern stadiu de proiect, o familie dureros de incompletă prin absența unui copil, o slujbă derizorie, prost plătită, care obligă la o suplimentare a veniturilor din lecțiile particulare ale soției și fac dintr-o simplă tratație cu o cafea un lux ieșit din comun. Întîlnirea cu adolescenta Mara Ladeira este o înduioșătoare încercare de evadare dintr-o viață obscură, dorința disperată de revitalizare prin apropierea de o ființă tînără și vie, care încă mai poate să nădăjduiască la împlinirea unor fantasmă naive (și Mara are veleități literare, fiind un fel de poetă futuristă de mîna a doua), care încă are dreptul să creadă că o așteaptă o mare fericire. Toată cartea trăiește practic în așteptarea acestei întîlniri dintre maturul deziluzionat, aflat în pragul bătrîneții, și adolescenta naiv-îndrăzneată, cohe-

EVA HOFFMAN

O viață
într-o altă limbă

Alina Diaconu - *Noapte bună, domnule profesor!*, în românește de Tudora Șandru Olteanu, Editura Cartea Românească 1995, 246 p., 3060 lei.

tă și totuși cuminte. Paginile care prezintă discuțiile dintre cei doi sînt categoric cele mai frumoase din întreg romanul: tatonări timide și discrete, mărunte cuceriri care le dau amîndurora ameteți și bătăi de inimă, treceri bruște de la un "dumneavoastră" distant și respectuos la un "tu" intim și insinuant, aruncat ca în treacăt, ca din greșeală, apropieri și depărțări, tot ceremonialul unui grațios menuet de îndrăgostiți descris de Alina Diaconu cu remarcabilă artă.

Însă nici *Noapte bună, domnule profesor!* nu este o carte perfect echilibrată, pentru că intriga ei - care ar fi trebuit să mizeze tocmai pe banalitatea și simplitatea profund umană și autentică - se complică inutil cu introducerea clasicului complex al copilăriei nefericite. Oferind-ne o preistorie a personajului său - despre care aflăm că a fost un copil bolnăvicios și singuratic, că are o soră invalidă, respinsă brutal de către soția lui - Alina Diaconu comite un abuz de explicație și abia așa riscă să-și banalizeze la nivel estetic romanul. Oricum, cartea se salvează în cele din urmă grație neobișnuitei sale formule stilistice, care presupune construirea unei *rame* la povestea de dragoste, constituită dintr-un fel de dialog interior între personajul principal și propriul său sine. Importanța acestei *rame* este copleșitoare, pentru că ea anulează povestea propriu-zisă, care devine și ea o iluzie ca toate celelalte, căci aflăm că de fapt totul a fost o închipuire, inclusiv existența soției Sanita, în realitate de mult moartă. Acest simplu artificiu stilistic este fundamental pentru construcția cărții, care depășește brusc statutul de melodramă și devine un roman al ratării și al însingurării delirante. Restituită intact în valoarea sa de către traducătoarea Tudora Șandru Olteanu, rafinată cunoscătoare a nuanțelor, *Noapte bună, domnule profesor!* consacra reîntoarcerea unei mari scriitoare.

Rătăcirea în cuvinte

Mai cu seamă pentru scriitorii din țări mici și dezavantajate politic, economic sau chiar cultural, confrunțați mereu cu posibilitatea ca în cele din urmă să emigreze pentru a avea o viață

și o carieră normale, nimic nu se compară cu liniștea și încurajarea din clasicele formule gen "Joseph Conrad - cel mai mare stilist al literaturii engleze" sau "Vladimir Nabokov - marele artizan rus al limbii engleze". Că sînt niște clișee convenabile și sînt o oarecare măsură chiar necesare o demonstrează faptul că și o personalitate de nivelul lui Ioan Petru Culianu apelează la ele pentru a-l prezenta pe Andrei Codrescu, deși, fără să cjobim cu nimic prestigiul acestui valoros eseist, trebuie să recunoaștem că stilul lui plăcut și alert nu e chiar o performanță absolută, comparat cu mulți alți scriitori americani. Formulele cu pricina sînt însă necesare, cum spuneam, pentru că ele creează acea iluzie (sau uneori simplă speranță realizabilă) fundamentală a regisirii unui scriitor într-o altă limbă.

Cartea Evei Hoffman *O viață într-o altă limbă* este profund impresionantă tocmai prin modul în care pune la îndoială asemenea liniștitoare formule, prin prezentarea zguduitoarei drame a celui ce trece dintr-o lume în alta forțat să-și abandoneze nu doar o realitate familiară, ci și felul său de a percepe exteriorul, *limbajul*. Născută în Polonia, într-o familie de evrei care trăise experiența lagărelor de exterminare (sora mamei murise gazată la vîrsta de 19 ani), Eva Hoffman emigrează în 1959, cînd avea 15 ani, în Canada, după ce avusese o copilărie fericită, dincolo de inevitabila modestie, chiar sărăcie a unei vieți în Cracovia de după al doilea război mondial. Plecată la o vîrstă cînd dezavantajele politice sau materiale nu pot fi atît de mari încît să umbrească bucuriile simple oferite de o existență calmă, ale cărei reguli sînt bine știute și înțelese, pentru Eva Hoffman exilul a însemnat de la început un coșmar, alungarea din Edenul copilăriei într-o lume străină, ininteligibilă și ostilă în ciuda aparentei ei disponibilități de asimilare. Pentru adolescența de 15 ani, Vancouver-ul generației '60, cu explozia lui de sentimente superficiale (chicotelile amoroase din mașinile parcate în fața cinematografulor în aer liber sau a McDonalds-urilor auto, fetele cu rochii largi cu juupoane albe și funde în păr, dansurile moderne) este ridicol și ostentativ, spre deosebire de grava și intelectuală Cracovie, a cărei dureroasă amintire devine obsedantă, ca o

peliculă ce maschează realitatea înconjurătoare, întorcînd permanent privirea către interior, spre acea absență mai vie și mai acută decît lumea adevărată a noii vieți. Una dintre cele mai impresionante scene din carte este cea în care eroina primește cadoul de la o prietenă un jurnal cu lacăt, unde să-și noteze gîndurile sale cele mai intime și mai secrete. Marea dilemă a emigrantei este *limba* în care să țină acest jurnal, polona fiind de fapt pentru ea o limbă moartă, limba unui trecut irecuperabil, în vreme ce engleza este cea a unei experiențe încă parțiale și șovăielnice, o limbă străină, învățată, care ar suna oarecum forțat și artificial într-un context atît de intim, ca un "act ușor pervers de autovoyeurism", cum îl numește autoarea. În cele din urmă însă, engleza este varianta aleasă, acesta fiind practic primul semn al acceptării noii lumi și al despărțirii de cea veche, chiar dacă existența amîndurora va rămîne o realitate permanentă și dureroasă.

Dintre numeroasele cărți despre exil scrise și publicate de-a lungul timpului și mai cu seamă în ultima vreme, cea a Evei Hoffman are meritul de a descoperi adevărata dramă a exilatului, ins obligat să trăiască mereu conștient de existența a două lumi, dintre care nici una nu este a lui. Pe coperta ultimă a volumului publicat de Editura Fundației Culturale Române în traducerea excelentă a Magdei Groza, există, după moda recent preluată și la noi, fragmente din comentariile apărute în presa occidentală la adresa cărții. Și deși de regulă asemenea citate sînt superficiale și comerciale, de astă dată, cel din *The New York Times* este perfect justificat. "Iată o carte extraordinar de profundă..."

Mari poeme, mărunte adaptări

Cu surle și trîmbițe editura Orion-Intercontempres lansează o nouă colecție bibliofilă intitulată "Mari poeți ai iubirii", care își propune să ofere cititorului "cărți inspirate din eternul sentiment al iubirii", debutînd cu faimosul poem biblic *Cîntarea cîntărilor*. Cu surle și trîmbițe, spuneam, pentru că volumul are o *aparentă* complexitate și rigoare filologică, de bon ton ce-i drept, dar dezorientant de inutilă. După o primă parte care conține o dubioasă adaptare a poemului semnat de Radu Cârneli, cartea include o addenda, unde putem citi textul biblic al *Cîntării cîntărilor* în ebraică, greacă,

latină, precum și trei variante românești (*Biblia de la București*, versiunea Vasile Radu și Gala Galaction din 1938 și cea a patriarhului Nicodim din 1944). Nepotrivirea între așa-zisa adaptare a lui Radu Cârneli (în realitate simple "vibrații" personale pornind de la pretextul poemului biblic) și pedanteria filologică din partea a doua a volumului fac din această carte cu mari ambiții un fel de struțocămilă ușor ridicolă tocmai prin totala inconștiență referitoare la prostul gust după care e alcătuită.

Din păcate, volumul este un eșec în primul rînd datorită intențiilor cu care a fost elaborat, mai precis din pricina neizbutitei încercări a lui Radu Cârneli de a adapta poemul biblic. Chiar ne întrebăm ce înțelege domnia sa prin adaptare, un prilej de a reflecta la o temă anume și de a compune apoi versuri idilicopășuniste care nu păstrează decît o legătură vagă și superficială cu textul adoptat? Radu Cârneli ignoră un adevăr banal, și anume că adaptarea presupune o anumită *atitudine* față de original, o relație intelectuală fecundă, un dialog care să rămînă permanent vizibil, și nu doar improvizații personale de tînăr creator cuprins de inspirație.

Ne-am hotărît inițial - Alex. Ștefănescu și cu mine - să scriem împreună despre această carte tocmai datorită statutului ei dublu - traducere și în același timp text original. Realitatea este că adaptarea lui Radu Cârneli nu are nici o legătură cu poemul biblic, din care mă tem că autorul nu a preluat decît un minim nucleu epic, și nu liric.

MARI POEȚII AI IUBIRII

SOLOMON

CÂNTAREA
CÂNTĂRILOR

Solomon, *Cîntarea cîntărilor*, poem liric-dramatic. Parafrază modernă de Radu Cârneli. Ilustrații de Sabla Bălașa, București, Ed. Orion-Intercontempres, col. "Mari poeți ai iubirii", 1994, 268 p., preț neprecizat.

Alina Diaconu
Noapte bună,
domnule profesor!

Eva Hoffman - *O viață într-o altă limbă*, traducere în limba română de Magda Groza, Editura Fundației Culturale Române, București 1994, 294 p., 2900 lei.

Cărți primite la redacție

● Jean-Marie Domenach - *Întoarcerea tragicului*, traducere de Alexandru Baciu, cuvînt înainte de George Banu, Editura Meridiane, București, 1995, 288 p., 2500 lei.

● Kavafis - *Opera în proză*, cuvînt înainte de Evangelos N. Moshos, tra-

ducere și note de Elena Lazăr, Editura Omonia, București, 1995, 222 p., 2700 lei.

● Ernesto Sabato - *Între scris și sînge. Conversații cu Carlos Catania*, traducere de Luminița Voinea-Răuț, prefață de Andrei Ionescu, Editura Universal Dalsi 1995, 198 p., 5500 lei.

Aleksandr Zinoviev:

"România mai are o șansă, ea po"

CU OCAZIA Zilelor literare de la Mondorf (27-30 aprilie 1995), filosoful Aleksandr Zinoviev și-a prezentat noua teorie privitoare la "occidentalism" (în rusește "zapadnism"):

"VIITORUL e realizarea potențialităților și a tendințelor prezentului. Secolul al XXI-lea va asista la triumful tendințelor schițate de secolul al XX-lea. Acest proces de tranziție dinspre prezent spre viitor, proces care se desfășoară sub ochii noștri și la care noi participăm, reflectă, după mine, era unei fracturi profunde în istoria omenirii. (...)

Mijloacele de comunicare în masă, sistemul de abrutizare ideologică a maselor, au transformat în asemenea măsură societatea occidentală încît se poate constata apariția unui fenomen social calitativ nou, care cuprinde - într-o formulă "condensată" - și capitalismul, și democrația, și chiar comunismul, fără să se reducă la aceste sisteme. E vorba, o repet și o subliniez, de o etapă nouă și inedită în evoluția omenirii. Eu numesc acest nou regim social occidental - "occidentalism". Procesul constituirii occidentalismului s-a derulat concomitent cu cel al integrării occidentale și al formării unei societăți globale. Nu e vorba doar de o coincidență istorică fortuită ci de o legătură profundă. Aceste fenomene au constituit diferitele aspecte ale aceluiași proces mondial. O latură a stimulat-o și a făcut-o posibilă pe cealaltă. Occidentalismul a reprezentat un proces global care s-a transmis occidentalului în întregimea lui. (...)

Cu rare excepții, autorii care scriu pe această temă împing pe planul al doilea sau chiar ignoră faptul că ideea unei "societăți globale" e o idee occidentală, și nu una abstract-universală. Inițiativa acestui tip de societate emană de la occidentali: ea se bazează nu pe aspirația spre unitate a diferitelor popoare, ci pe aspirația Occidentului de a ocupa pe glob o poziție dominantă, de a organiza cât mai bine interesele occidentale și nu interesele abstracte ale întregii omeniri. Economia mondială se traduce în primul rând prin cucerirea planetei de către multinaționalele occidentale și aceasta în interesul multinaționalelor, nu al popoarelor planetei. Firește, câteva firimituri le revin și lor, popoarelor, dar ele nu constituie motorul globalizării economice. În marea lor majoritate comerciale, organizațiile comerciale internaționale sunt controlate de forțele occidentale și supuse, într-un fel sau altul, influenței acestor forțe. Sistemul mondial de informare e creația Occidentului. Întreprinderile și guvernele occidentale au asigurat controlul comunicării globale. Mass-media occi-

dentale domină întreaga lume. Cultura mondială depinde esențialmente de cultura occidentală contemporană ("cultura occidentalistă" în termenii mei). Expresia "imperialism cultural", sub toate aspectele ei, a fost inventată nu de comuniști, ci de ideologii occidentali.

Aspirația țărilor occidentale de a domina regiunile învecinate nu e nouă. Forțele occidentale de dominație s-au constituit, din punct de vedere istoric, în sânul guvernelor naționale, ca structuri organizate superior, ca "suprastructuri" menite să-i guverneze pe muritorii de rând. Ele au dobândit puterea și capacitatea de a domina și de a supune celelalte popoare.

Astăzi atitudinea față de restul lumii n-a dispărut nicidecum, ea s-a adaptat noilor circumstanțe. Forțele s-au regrupat într-un ansamblu social uriaș pentru a desăvârși, împreună, dominația lor asupra restului planetei. Nu e vorba, de altfel, de întruparea unui vis, a unei lăcomii, a unei vanități, a unei demențe, a unui egoism, a unui umanism, a voinței de putere sau a altor calități ori defecte omeniești. E vorba, pentru popoarele occidentale, de o necesitate vitală, de un mijloc constrângător de a-și păstra poziția cucărită și de a supraviețui într-un context istoric amenințător. Marea tragedie istorică vine nu din aceea că anumiți sclerați interesați împing omenirea într-o direcție nefericită, ci din aceea că omenirea e constrânsă să urmeze această direcție, în ciuda dorinței și a voinței celor dezinteresați.

Cum spuneam, secolul al XXI-lea va consfinți triumful tendințelor și al potențialităților care au apărut de-a lungul secolului al XX-lea: dezvoltarea și consolidarea occidentalismului ca sistem social creat de Occident; integrarea țărilor și a popoarelor occidentale într-un ansamblu social unic, la un nivel superior celui al "Statelor naționale" de altădată; în fine, evoluția ulterioară a societății globale care tinde să cuprindă întreaga omenire (mai mult, acest Leviatan modern e organizat după legile obiective care guvernează masele largi și nu conform promisiunilor făcute de ideologia și de propaganda occidentale). Occidentalismul - ca uniune de țări și de popoare concrete - și occidentalismul - ca sistem social corespunzător acestui ansamblu - nu au nici un adversar serios care să se opună dezvoltării ori realizării rolului lor istoric. După părerea mea, Occidentul a dat deja comunismului o lovitură de moarte. E foarte puțin probabil ca Uniunea Sovietică să mai redevină o supraputere. Rusia e condamnată la rolul de putere de mână a doua: ea se va transforma practic, pentru Occident, în teren de colonizare. În ce privește China, Coreea de Nord, Vietnamul și alte regimuri comuniste, ele sunt condamnate, după mine, la o soartă analogă cu cea a Uniunii Sovietice, a Iugoslaviei și a altor țări din Europa de Est. Nu e decât o chestiune de timp. Mileniul următor promite să consacre triumful occidentalismului și al vectorului său, lumea occidentală." (Extrase)

C.C.: Publicul de astăzi părea preocupat să afle dacă "occidentalismul" reprezintă o șansă sau un pericol, un început sau un sfârșit?

A.Z.: Occidentalismul e o realitate și nimic altceva: un tip de societate, ca și comunismul, capitalismul ori feudalismul. Atâta doar că eu par a fi singurul individ care s-a gândit să-l analizeze: fenomenul a apărut după al doilea război mondial, având unele premise în trecut, dar un salt calitativ s-a produs numai în ultimii treizeci de ani. Occidentalismul e un nou tip de societate, un nou pas în evoluția Europei și a lumii întregi.

C.C.: Dar dumneavoastră, care ați presimțit "viitorul radios" și "înălțimile deșarte", de câte ori priviți spre anul 2000, sunteți sceptic sau optimist?

A.Z.: Pentru mine, secolul următor va reprezenta triumful "occidentalismului" pus deja în aplicare astăzi de țările din Vestul Europei. De vreme ce inițiativa unui asemenea tip de societate emană din gândirea occidentală, ea rămâne greu de imaginat în alte colțuri ale planetei, și totuși în ultima vreme majoritatea țărilor încearcă să urmeze calea trasată de Occident. Experiența ne dovedește însă că ele, nereușind să dezvolte spontan acest tip de societate, nu fac decât să-l imite. "Occidentalismul" e rezultatul influenței exercitate de Apus, e efectul unei colonizări: toate celelalte țări sunt pe cale să devină colonii ale lumii occidentale.

C.C.: De cât timp - și de câte eforturi - au nevoie țările din Estul Europei pentru a asimila modul de viață occidental?

A.Z.: Țările din Est nu vor deveni niciodată țări din Vest. Niciodată.

C.C.: Dar dumneavoastră precizați, în conferința de astăzi, că nu e decât o chestiune de timp ca Rusia să se transforme în colonie a lumii occidentale.

A.Z.: A, în privința asta lucrul e ca și făcut: Rusia e de pe acum o colonie a lumii occidentale. În general procesul durează zece-douăzeci de ani, nu mai mult. E și normal: în Rusia sunt acum sute de mii de americani, mult mai mulți decât erau la început pe Noul Continent, când au luat ființă Statele Unite. Ceea ce nu înseamnă că transplantul e realizabil: nu sunt rasist, dar indivizii se nasc diferiți și rămân diferiți. Tipul de societate construit de popoarele occidentale e rezultatul propriei lor creativități: celelalte popoare sunt prin urmare absolut incapabile să-l reconstruiască. Pot să-l imite, ce-i drept, dar nicidecum să-l

Balaurul= Imperiul. Animalele = rep Balaurul: "Și acum, o să fim cu toți Oleksia Kokhana, apărut în "Naroc"

dezvolte ele-însele. Acum putem constata că Rusia imită anumite stadii aparținând societății occidentale, ceea ce nu înseamnă nicidecum că Rusia le-a inventat. Aventura constructivă a Rusiei a fost comunismul și nimic altceva. Comunismul a reprezentat natura profundă a poporului rus, caracteristică și activitatea lui. Rușii sunt comunisti înnăscuți și toată istoria lor se rezumă la dezvoltarea acestui tip de societate. Și astăzi, întrucât comunismul e învins, Rusia moare.

C.C.: Altfel spus, tot ce se întâmplă acum în Estul Europei n-are a face cu istoria, ci doar cu imitația istoriei.

A.Z.: Fără îndoială. Mai mult vorba doar de o proastă imitație. Și, desigur, că există o prejudecată universală: lumea își închipuie că orice popor ar fi capabil să repete istoria celorlalte popoare. Or, premisa e falsă. Căinii diferă între ei: sunt mici și mari, și proști și deștepti. Ce atunci ființele umane să se intersanșanșabile? Eu sunt rus și cunosc pe ruși. Vă dau un exemplu: am introdus în sociologie noțiunea "coeficient de organizare". Pentru poporul rus, coeficientul e foarte mic, pentru poporul german - infinit ridicat. Mulți scriitori din secolul XIX-lea - Aleksandr Herzen, exemplu - au fost chiar de părere că nemții n-au nevoie să fie guvernați și rușii, de vreme ce ei au totul în casă: țări, poliție, jandarmi, toate lucrurile acestea sunt la ei bine fixate în mințile oamenilor. De-a lungul istoriei, țările occidentale au fost organizate de la în sus, ca Statele Unite, în vreme ce în Rusia, triburile care-și împărțeau același teritoriu au fost regrupate într-un stat de sus în jos. Toate acestea sunt fapte și nimic altceva.

C.C.: Dacă diferențele sunt atât de numeroase și atât de radicale, cum "occidentalismul" a fost totuși putință?

e prinde ultimul tren"

A.Z.: Povestea e foarte lungă. A fost nevoie de mai multe secole pentru ca popoarele occidentale să dezvolte o asemenea civilizație. Vestul nu datează de ieri. Dacă Estul a încercat să-l imite, e pentru că și-a imaginat că asemănarea ar reprezenta o șansă. În istorie totul începe prin a fi fructul hazardului. "Occidentalismul" a început prin a fi un accident și a sfârșit prin a se impune, dat fiind că oamenii își descoperă, cu timpul, puterea de a se apăra. Comunismul a fost desființat în Rusia tot

ostei URSS.
" (Desen de
ta" - Kiev)

pricina unui accident: ar fi putut exista la nesfârșit, dar rușii s-au dovedit incapabili să-și apere ideile. În istoria omenirii, numeroase societăți au dispărut, în ciuda faptului că atinseseră un nivel remarcabil: incașii, etruscii etc. La fel, nivelul de civilizație al Imperiului Roman era mult mai ridicat decât cel al popoarelor germanice care l-au cucerit. E mersul nemilos al istoriei! Nu aștept ca ideile mele să fie acceptate în Vest. Acum 15 ani, mai credeam că sociologii occidentali sunt niște savanți, între timp am aflat că nu sunt, nici ei, decât niște simpli ideologi, la fel ca marxistii noștri. Cu precizarea că tot ce se întâmplă în Vest e întotdeauna ceva mai atrăgător decât ceea ce se întâmplă în Est!

C.C.: Comunismul mai poate spera într-un reviriment?

A.Z.: Acum nu mai poate. Ar fi putut supraviețui dacă Gorbaciov și ai lui n-ar fi început reconstrucția. Acum au desființat totul. E prea târziu pentru comuniști. Cu zece ani în urmă, cu cinci ani în urmă, s-ar mai fi putut salva, dar puciul s-a dovedit a fi o provocare gândită de Occident. CIA a găsit fără prea multă osteneală agenți cu un coeficient de inteligență superior celui prezentat de Elțin, Gorbaciov, Iakovlev & Co. Războiul rece a constituit cea mai grandioasă operațiune organizată de Occident în toată istoria lui. Sunt absolut convins că în zece ani China va fi distrusă ca și Uniunea Sovietică. China e incapabilă să rivalizeze cu Apusul, cu tipul de civilizație pe care el a știut s-o dezvolte. Nu vreau prin asta să spun că civilizația occidentală e preferabilă, mie nu-mi place chiar deloc, dar ea există și nu poate fi contestată. Eu m-aș fi mulțumit cu un nivel mai primitiv, mai uman, care ar fi permis încă indivizilor să comunice între ei. Detest calculatoarele și televiziunea, prefer să mă plimb.

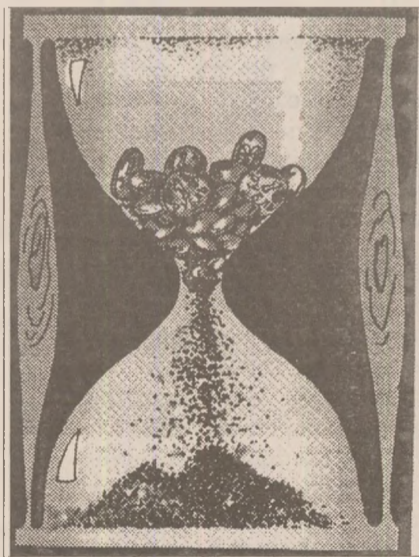
C.C.: Ce părere aveți despre reînnoțirea lui Soljenițin în Rusia?

A.Z.: Întrebarea asta ar fi trebuit să i-o puneți direct lui. Mie nu-mi place Soljenițin, influența lui a fost nefastă pentru Rusia. El și Saharov și alții sunt produsele războiului rece. Soljenițin e un mare reacționar, căruia i-ar plăcea să tragă înapoi Rusia spre perioada prerevoluționară. Se produce o degradare continuă și Soljenițin a devenit simbolul ei. Rusia s-ar fi putut dezvolta, dar nu în felul ăsta. În felul ăsta o să dispară: în cincizeci de ani n-o să mai existe marea națiune rusă, ci doar indivizi rătăciți pe ici, pe colo. Rușii au pierdut definitiv șansa lor istorică: rolul lor e încheiat pentru totdeauna. O spun rus fiind, mă îngrozește ce se întâmplă, e tragedia mea personală, nu rezultatul banal al unei analize științifice. Viața mea și-a pierdut rostul. Ca savant am făcut descoperiri importante, dar fără nici o consecință, ca scriitor am publicat o mulțime de cărți, dar fără nici o consecință. La ce bun atunci? Aș fi putut exista ca intelectual numai dacă aș fi avut poporul rus în spatele meu. Acum, poporul care ar fi trebuit să mă susțină e, el-însuși, pe cale să dispară.

C.C.: Îmi vine să cred că exagerați, numai dacă mă gândesc cu cât interes tinerii din România anilor '70 vă citeau pe ascuns cărțile interzise.

A.Z.: Cu România e altceva. România mai are o șansă, ea poate prinde ultimul tren, fiindcă Occidentul nu o respinge, cu furie, dintru început. România nu reprezintă, ca Rusia, alteritatea radicală, intolerabilă. Prin rădăcinile latine, România face parte, vrând-nevrând, din marea "familie" europeană.

(Convorbirea a fost consemnată și tradusă din engleză de Corina Ciocârlie)

Desen de Evgheni Vasiliev apărut în "Novoie Vremia" - Moscova

Soljenițin dixit

INTRUCÂT în răspunsurile lui Zinoviev există și referiri (polemice) la Soljenițin, reproducem câteva opinii ale acestuia, extrase din versiunea românească a cărții sale de mare interes, *Ruskii vapros: Aleksandr Soljenițin, Chestiunea rusă*, traducere de Boris Buzilă, prefață de Alexandru Paleologu, București, Ed. Anastasia, 1995.

EXISTĂ o totală incompatibilitate între scopurile urmărite de un mare imperiu și sănătatea morală a poporului. Ce ne trebuie nouă această adunătură pestriță? Pentru ca rușii să-și piardă fizionomia lor unică? Nu trebuie să tindem spre supradimensionarea statului, ci către o clarificare spirituală a duhului care a mai rămas în el. N-avem nevoie să fim arbitri universali, și nici să ne aflăm în competiție pentru *leader-ship*-ul internațional (se vor găsi destui amatori care se vor simți în putere să fie). Eforturile noastre trebuie orientate spre interior, spre o dezvoltare internă, pe bază de muncă liberă, făcută cu tragere de inimă. A reconstitui URSS-ul este calea sigură spre a răpune și a reduce la tăcere poporul rus, pentru totdeauna.

Trebuie să ne între, în sfârșit, în cap: Transcaucazia să-și urmeze drumul său, Moldova așijderea, Țările baltice de asemenea, iar Asia Centrală cu atât mai mult.

*

TOATE pierderile suferite de poporul nostru de-a lungul a trei sute de ani, începând cu Marea Războală din secolul XVII ("Smuta") nu suportă nici cea mai mică comparație cu ceea ce s-a întâmplat sub raportul pierderilor și al decăderii vieții în cei 70 de ani de comunism.

Pe primul loc se situează exterminarea fizică a oamenilor. Potrivit unor calcule indirecte, făcute de diferiți statisticieni, au pierit nu mai puțin de 40-50 milioane de oameni de pe urma "războiului intern" continuu pe care guvernul sovietic l-a purtat împotriva propriului său popor (prof. I.A. Kurganov ridică această cifră la 66 de milioane). Caracteristic pentru acest mod de a nimici oamenii era faptul că ei nu erau loviți de-a valma, adică cine se nimerea, sau pe criterii teritoriale; se lucra întotdeauna *selectiv*: cei ce încercau să schițeze un cât de mic protest, să se opună, sau cei ce se ridicau într-un fel deasupra celorlalți, fie prin gândire critică, fie prin talent, sau printr-o firească autoritate. Prin această *contraselecție* erau extirpate, din gândurile populației, elementele cele mai valoroase din punct de vedere moral sau intelectual. Printr-un asemenea procedeu era alterat iremediabil nivelul general mediu al populației: se producea un proces de degradare a poporului, în totalitate.

*

EXISTAU nu puține căi raționale de ieșire precaută de sub apăsarea haotică. Perfidă, nesinceră, fiindcă încerca să păstreze comunismul, într-o formă ușor modificată și, bineînțeles, toate avantajele nomenclaturii de partid. Haotică, fiindcă, în stilul stupidului triumfalist bolșevic, a lansat lozincă "accelerării", o lozincă imposibil de realizat, de-a dreptul dezastruoasă, în condițiile unei dotări tehnice precare; când "accelerarea" n-a mai ținut, atunci a fost născocită o așa-zisă "piață socialistă", o noțiune absurdă, a cărei consecință a fost destrămarea raporturilor de producție dintre întreprinderi, precum și începutul jefuirii producției. Gorbaciov avea să-și însoțească "perestroika" sa cu "glasnost", nutrinde convingerea naivă că ar putea ajunge la un rezultat unic: să-și asigure o alianță cu intelectualitatea, împotriva comuniștilor înveterați, care refuzau să înțeleagă că perestroika putea să le aducă și un profit personal (o altă vacă de muls). El nu și-a putut imagina nici măcar în vis că prin acea dorită "transparentă" cădeau dintr-odată zăgăzurile în fața celor mai aprige naționalisme.

*

ASTĂZI, istoria noastră ne apare ca un lanț de ratări. Dar, printr-un real efort de voință, am putea să facem ca tocmai acum să reînceapă, teafără pe de-a-ntregul, îngrijindu-se de propria-i sănătate, așezată între hotarele sale, refuzând orice amestec în interese străine. (...) Trebuie să edificăm o Rusie *morală* sau să nu o edificăm deloc. (...) Ajutane-va, oare, Biserica Ortodoxă? În timpul comunismului, ea a fost cel mai mult supusă nimicirii. În plus, vătămată lăuntric de trei sute de ani de supunere față de puterea seculară, ea a pierdut impulsul către o activitate socială susținută. Iar astăzi, în condițiile unui expansionism activ în Rusia a confesiunilor heterodoxe și a sectelor înzestrate cu substanțiale mijloace materiale, și ale "principiului posibilităților egale", la care se adaugă sărăcia Bisericii noastre, are loc un proces general de eliminare a Ortodoxiei din viața Rusiei. De altfel, noua explozie a materialismului, de astă dată cel *capitalist*, amenință toate religiile, fără excepție.

Dar, din numeroasele scrisori pe care le primesc din provincia rusească, de pe întinderile Rusiei, am putut descoperi, în toți acești ani, oameni sănătoși la suflet, deseori dintre cei tineri, din păcate dispersați și ducând lipsă de hrană spirituală. (...) S-ar putea ca ei, maturizându-se, comunicând fertil unii cu alții, unindu-și forțele, să însănătoșească puțin câte puțin națiunea noastră.

Mircea Streinul, romancier

MIRCEA STREINUL a ars rapid, ca o flacără densă în combustie, prăpădindu-se la 35 de ani, (în 1945), după ce scrisese poezie, multă proză, articole de directivă literară și crease, la Cernăuți, de unde provenea, o revistă (*Iconar*) și o grupare literară ce-și împrumutase denumirea de la titlul revistei. Din grupul iconarist, pe lângă înflăcăratul luptător Mircea Streinul, mai făceau parte Iulian Vesper, Traian Chelariu (considerat de G. Călinescu cel mai spontan dintre colegii săi), Vasile I. Posteuca, George Drumur, muzicologul Liviu Rusu (altul, desigur, decât esteticianul clujean), Barbu Slușanski, Teofil Lianu. Revista *Iconar*, apărută la Cernăuți în 1935 (din păcate, la BAR colecția începe de la nr. 4), a trăit numai doi ani, încetându-și apariția în 1937. Revista, literară precumpănitor, a fost legionară (titlul ei e imprimat cu litere verzi), sufletul ei fiind Mircea Streinul. Întreg numărul 7 pe 1937 al revistei, de pildă, e închinat mișcării legionare, Mircea Streinul semnând articolul "Poezia legionară". Revista, grupând câteva condeie înzestrate, era în război continuu cu criticii din Capitală care ar fi refuzat să recunoască, cât se cuvenea, marea valoare a mișcării literare de la *Iconar*. Călinescu și Pompiliu Constantinescu, Lovinescu erau injuriați ca la ușa cortului ("idiotul constantinesc", "mare revoltă te cuprinde cetind volumele Călinescului *Viața și opera lui Eminescu...* Călinescul a greșit față de neamul românesc", "Sinistrul romancier pornograf Lovinescu... este, pe deasupra și un ignorant al meseriei..."). În nr. 7 din 1937 se anunță că Mircea Streinul, deși își păstrează calitatea de codirector și activ condeier al revistei, "a plecat la București să-și caute cu talentul lui, o ocupație". Și a găsit-o în publicația mișcării legionare, *Buna Vestire*, unde era, probabil, redactor. A trecut prin toate avatarurile militanților legionari din acei ani, continuând, febricitar, să scrie literatură și zbătându-se să-i fie recunoscută opera. L-am regăsit, cu articole incendiare, în gazetele legionare din perioada septembrie 1940-ianuarie 1941. E probabil că regimul antonescian nu l-a considerat atât de primejdios încât să-l aresteze pe Mircea Streinul. A continuat să lucreze pe la diverse publicații, scriind înfrigorat proză (*Drama casei Timoteu*, 1941, *Prăvălia diavolului*, 1942, *Ion Aluion*, 1938 ș.a.). A trăit, în acești ani, după o mărturisire a lui M.R. Paraschivescu, care i-a fost prieten, într-o neagră mizerie, încolțit de tuberculoză, alcoolism și droguri. Credea, cu o candoare care i-a fost caracteristică, în steaua lui și în valoarea operei sale. De n-ar fi murit atât de tânăr, ar fi adăugat, cu siguranță, operei sale, și așa impresionantă (nu numai în dimensiune), componente nebănuite. N-a fost să fie. Virgil Ierunca socotea, într-un articol din

volumul *Românește*, că *Prăvălia diavolului* ar fi capodopera, în proză, a lui Streinul. Mărturisesc a nu o fi citit, cum nu i-am citit nici *Drama casei Timoteu*. I-am citit, în schimb, romanul pe care îl comentez (*Ion Aluion*), socotit de Ion Simuț, editorul și comentatorul acestei scrieri din 1938, drept cea mai bună dintre prozele bucovineanului. Și i-am citit toate volumele de versuri, subsemnate unei stilistici specifice: "goticul bucovinean". Poetul a fost de o prolificitate extraordinară (dl. Ov. S. Crohmălniceanu știa că scria și câte 15 poezii pe zi). A tipărit în trei ani șase plachete de versuri: *Carte de iconar*, 1933, *Itinerar cu anexe în vis*, 1934, *Tarot sau călătoria omului*, 1935, *Divertiment*, 1936, *Comentarii lirice la poeme într-un vers de Ion Pillat*, 1936, *Zece cuvinte ale fericitului Francisc de Assisi*, 1936. În 1938 și-a alcătuit o ediție completă a operei sale lirice, al cărei tom (*Opera lirică 1929-1930*) a apărut în acel an; al doilea, pregătit, n-a mai apărut. Și nu e exclus, de ar fi avut mijloace, să mai fi programat și altele. Se zbătea, navalnic, în Bucureștiul atîtor competiții literare, să-și impună opera sa, sporind-o cu compartimentul românesc. N-a avut noroc să i se fi receptat scrisul de către criticii cu autoritate. Doar Perpessicius, cu generozitatea-i știută, i-a comentat vreo două plachete. În *Istorie*, Călinescu, comentându-i lirica, îl socotea un prolific fără măsură ("producător de versuri în mari cantități"), îndatorat nu numai marilor poeți (Arghezi, Blaga, Barbu) dar și lui Topîrceanu, considerând că în versurile lui Streinul "hibriditatea și lipsa de gust înăbușe totul". Din proza scriitorului bucovinean cita numai *Viața în pădure*, considerată o "robinsoniană infantilă", realizată într-o "limbă pestriță, dizgrațioasă". Despre romanele *Drama casei Timoteu*, *Prăvălia diavolului*, n-avea cum să fi luat cunoștință iar *Ion Aluion* nu a intrat în atenția marelui critic. De abia în 1974 dl. Ov.S. Crohmălniceanu, în sinteza *Literatura română între cele două războaie mondiale*, i-a comentat, cu înțelegere, poezia. Dar nici aici nu aflăm exclamații entuziaste, pur și simplu pentru că materia lirică a plachetelor lui Streinul nu le îndreptățesc. Dintre aceste plachete, e de reținut, ca împlinită, aceea din 1935, *Tarot sau călătoria omului*, de care și poetul, în articolele sale vindicative, făcea caz. Să citez, de aici, versuri care individualizează poetul: "Amintirile ar trebui omorîte/ să nu se mai plimbe în vînt/ amintirile ar trebui să rămînă în pămînt-/ ca morții în cimitire". Și: "Deși abia ora zece,/ lumina lămpii s-a uscat;/ Doamne, timpul ce repede trece/ Și toți cum te-au uitat. / În curînd ziarele vor scrie/că iar a murit un poet;/ totuși, toate la fel o să fie.../Prietenii,/ vorbiți mai încet." Litania și sentimentul morții irigă materia acestui volum dens sub raport liric. Sînt, aici, prevestiri ale "mari

tregeri", prea timpuriu dincolo de apele Styxului.

Romanul (de fapt, o nuvelă mai extinsă) *Ion Aluion* nu e, cum s-ar crede, o proză lirică. E un roman obiectiv care surprinde un moment caracteristic din drama românilor bucovineni, mereu vitregiți de istorie. Romanul evocă un moment semnificativ dintr-un sat bucovinean (satul natal, se pare, Cuciurul-Mare), în vara lui 1917. Mica localitate de români aflată, ca întreaga Bucovina de atunci, sub stăpînirea Imperiului habsburgic, era apăsată de primejdia confruntării a două armate: cea austriacă și cea rusească. Satul, aflat pe linia frontului, trăia primejdia ocupării sale de armatele rusești. Și față de vrăjmășia demențială a Wachtmeisterului local (comandant al postului de jandarmi), Dreher, venirea armatelor rusești părea a fi un act salvator. Pe acest fond al înfruntărilor armate și al vitregiei vremii, se petrece drama adolescentului Ion Aluion. Acesta, fecior de țaran, n-are decât cincisprezece ani și e o ființă de o puritate cristalină. O iubește pe Rozalia, îi este de ajutor în gospodărie mamei, rămasă cu grija casei, devreme ce tatăl slujește în război, ca soldat, în armata împăratului. Viața i se contopește cu natura. Și ar fi continuat să fie astfel de nu ar fi venit năpasta. Trimis de mama în zori de zi să vadă de nu s-a copt roada pe bucata ei de pămînt, se înfîlnește cu un grup de ostași din armata rusească, cu care are o neconcludentă și repede convorbire. Nenorocirea a făcut ca această rapidă convorbire să fi fost de departe observată de Wachtmeisterul Dreher care, dement obsedat de trădare, crede că are dreptate să depisteze aici un act de spionaj. Ion Aluion e arestat, interogat cu sălbăticie sîngeroasă, pentru a i se smulge mărturisirea actului trădător. Repede, în aceeași zi, (satul stătea sub iminenta primejdie a ocupării de armatele rusești), sîngerosul Dreher (îns tarat de demență criminală, voind mereu să se distingă înaintea superiorilor) îl convoacă pe primarul David Ivanovici (român) și instituie o Curte marțială sui generis care-l condamnă pe nevinovatul adolescent la omorîre prin spînzurătoare. Preotul satului, părintele Avacum, om bătrîn și cu frica lui Dumnezeu, este apoi și el convocat de același Dreher pentru a-l asista, ca reprezentant al Bisericii, pe condamnat înainte și în momentul execuției. Tecla, tînăra mamă a lui Ion, află de la jandarmi (inclusiv din partea solemn-dementului Dreher) de condamnarea fiului ei și zadarnică îi este toată strădania de a-l salva. Soarta îi este potrivnică ei și lui Ion. Primarul, preotul și jandarmii sînt, toți, victime ale deciziei nevropatului Dreher, care, considerîndu-se reprezentant al Împăratului, își impune decizia sa neclintită la orice argument omenesc, la milă și dreptate. El, Dreher, își urmează, ca un halucinat al crimei, hotărîrea de a-l executa pe Ion,

Mircea Streinul, *Ion Aluion*. Roman. Ediție, prefață și dosarul unei existențe de Ion Simuț. Ed. Cogito, Colecția "Penumbre", 1995

pentru a da o pildă sătenilor. Și toată această ceremonie e nu numai tulburător de nedreaptă dar și apăsător absurd. Pentru că nu numai acuzația e neîntemeiată pe probe și efectiv inventată dar, chiar în ziua execuției, (a doua zi după "judecare" și condamnare) satul e ocupat de ruși iar micul grup de jandarmi austrieci (în frunte cu Dreher) abandonează satul. Și pentru ca absurdul să fie total, Ion ar fi putut să se salveze, în ziua condamnării, în timpul nopții cînd fusese deținut în beci, dimineața, cînd sergentul Honig (un austriac bun, drept și care-l detesta pe Dreher) îl duce spre locul execuției. Dar n-a făcut-o, probabil pentru a împlini un destin cu valoare de simbol. Autorul se dovedește a fi înzestrat cu har epic, cu reală știință în a compune un univers halucinant, în care absurdul, confruntat cu inocența, învinge. Roman de concentrată dimensiune, în care e respectată unitatea de timp din dramele clasice, (toată acțiunea se consumă, strîns, în spațiul unei zile, al unei nopți și în acela al celei de a doua dimineațe), cartea aceasta a lui Mircea Streinul, pe care, acum, am citit-o pentru prima oară, e o scriere densă și răscolitoare. Prezența poetului se simte în estomparea descrierii de peisaj, narațiunea fiind bine ferită de intruziunea liricului. Poate că dacă s-ar publica proze ale poetului (mai ales *Drama casei Timoteu*, *Prăvălia diavolului*), destinul acestei opere ar putea fi scos din zonele ceptoase ale mediocrității, unde, pînă acum, este plasat. Dl. Ion Simuț, editînd acest roman cu o bună prefață și, la afîrșit, cu un "dosar al existenței" (exemple din opiniile despre autor și cărțile sale datorate lui Camil Petrescu, Lucian Valea, Iulian Vesper, Arșavir Acterian, Virgil Ierunca, M.R. Paraschivescu), a deschis bine drumul acestei recuperări posibile. Un domn Diaconu, bucovinean de origine, pregătește o teză de doctorat despre viața și opera lui Mircea Streinul, publicînd două, sper, capitole concludente în revista *Glasul Bucovinei*. Se reîntîlnesc, deci, cîteva inițiative recuperatoare. Să sperăm că în timp, dacă nu repede, vor avea rezultatele așteptate de acești inițiatori. Și nu numai de ei. Dar dacă dreptate are dl. Simuț, care consideră *Ion Aluion* cea mai puternică realizare românească a lui Mircea Streinul, tare mi-e teamă că opera lui, în ciuda tuturor strădaniilor recuperatoare, nu va putea fi scoasă din zonele mediane ale literaturii române.

Cum am devenit "stalinist"

ÎNTRE surprizele vieții mele, prevăzute cu atâtea surprize, încît au început, prin aglomerare, a se toci, e una care are șanse a-și păstra acuitatea: cea de a fi declarat "stalinist". Dincolo de verosimil și de neverosimil, dincolo de bine și de rău, ea conține, prin enormitate, o exaltare a neverosimilului și o "gratuitate" a răului ce m-ar putea delecta. Recunosc că m-aș putea amuza cu reaua-credință a unor contemporani, dacă... dacă n-aș constata într-însa semnele unei strategii ce devansează cazul unei controverse particulare, pentru a urmări un țel mult mai amplu și ambițios foarte: de-a întoarce cursul apelor de la vărsare spre izvor și de-a schimba punctele cardinale. Împrejurare ce mă obligă a lua în serios mica frivolitate ridicolă precum o prostituată cu arțag. Căci ea întrupează, calomnioasă și pitorească așa cum e, în fustele-i zbuciumate de un patos *sui generis*, o anomalie care se poate răsfrînge asupra cetății. E o amenințare mai grea decît ar părea la prima vedere. Cu stalinismul nu e voie să te joci în neștire, așa cum nu e permis copiilor a se juca cu chibriturile. Cînd ai a face cu imaginea sîngerosului "tătuc", ori aderi la ea cu toate consecințele de rigoare (s-a văzut deja că, măcar în această privință, istoria nu glumește), ori te desparti de ea, așijderea cu toate consecințele de rigoare. Cînd știi că nu te poți abține de la mentalitatea în cauză, nu încerci a o pasa altora. Cine sapă groapa altuia...

Așa cum se poate deduce și din eteroclită strădanie a celor ce, nedorind ori nefiind în stare a respinge afirmațiile mele, în planul lor propriu, recurg la o etichetare de genul "tuberculos". În cazul de față, întru buna dispoziție a galeriei, "stalinist". Trupa interlocutorilor noștri cu năravul în chestiune e distractiv bălțată. Avîndu-l în frunte pe Dumitru Popescu-Dumnezeu (avantajul rangului de mare nomenclaturist), ea îi cuprinde pe capii presei extremiste asupra cărora e dificil să-ți mai faci iluzii, pe cîțiva condeieri plini de o rîvnă de neofiți de la *Literaturul* și, *hélas*, pe un critic însemnat, de care m-am aflat aproape de-a lungul multor ani nu tocmai lesnicioși, Mircea Iorgulescu (cum ar veni, surpriză peste... surpriză!). Oare ce-i leagă pe acești oameni? Ce i-a determinat a se alinia, aproape disciplinați, în frontul unei aserțiuni buimăcitoare, aparent privind modesta mea persoană, în fapt bătînd (cîmpii) considerabil mai departe? Să fie incapacitatea de a vedea ceea ce altul vede, prin care Paul Valéry caracteriza... opusul inteligenței? Deși incorectitudinea, fiind întotdeauna perdantă, n-ar putea fi asociată cu inteligența, nu-i cred atît de mărginiți pe autorii la care mă refer. E mai curînd, la ei, - a mi se ierta prezumția - un act de simulare. *Se fac* a nu vedea ceea ce se vede atît de clar și a vedea ceea ce... nu se vede, din simplul motiv că nu există. Nesiliți de nimeni, preferă a ilustra conceptul pe care La Bruyère îl

definește drept "minciună totală" și care poartă numele nu tocmai elegant de perfidie...

Să vedem ce susțin acuzatorii mei și să ne crucim: "Dl. Grigurcu folosește metoda realismului socialist nu pentru a înfiera dușmanul de clasă al comunismului (cum făceau strămoșii), ci pentru a pune la stîlpul infamiei dușmanul de clasă al anticomunismului". Sînt înfierat pentru că... aș fi luat drept model "operele «realismului socialist» ce au făcut vogă la începutul anilor '50, cu deosebire înainte de decesul lui I.V. Stalin". N-aș reprezenta altceva decît... megafonul defunctei propagande sovietice (cum? prin spiritism?): "vocea amenințătoare din nou în urechile noastre din gura D-lui Grigurcu". Și chiar mi se conferă un soi de "puritate" (mallar-meană?) a "bolșevismului", agrementat cu referințe la Ceka: "dl. Grigurcu, anticomunist spumegător, se comportă în realitate ca un bolșevic pur. Este un fel de Felix Edmundovici Dzerjinski al ideilor. La fel ca părintele faimoasei Ceka, strămoașa NKVD-ului și a KGB-ului, dl. Grigurcu adoră execuția sumară, verdictul rapid, expediția represivă. Politic, lumea românească se împarte, după dl. Grigurcu, în «putere» și «opozitie»; iar cine nu este cu «opozitia» se înțelege că este împotriva ei și, vrînd-nevrînd, cu «puterea». Stalinism fără Stalin". Îi sînt îndatorat pamfletarului ce a așternut aceste memorabile rînduri că nu m-a asemănat și cu Iagoda sau cu Beria, ca și pentru că îmi atribuie un "stalinism fără Stalin". Ce m-aș fi făcut dacă era... cu Stalin cu tot?

Ce rezultă de aci? Că nu poți contesta comunismul (sau neocomunismul, criptocomunismul, restaurația etc.) fără a fi tu însuși...comunist. Mai exact și mai absurd: cu cît contestarea ta e mai susținută, mai argumentată și mai consecventă, cu atît vadești o mai robustă conștiință comunistă. Totul s-ar reduce la o operație mecanică, de schimbare a "semnelor" ce indică "apartenența politică și direcția de atac". Dacă n-ai, nemijlocit, calitatea de agent sovietic (?), ești, incontestabil, un rod ideologic al lui Stalin și Dzerjinski, un mic monstru revoluționar al "expediției represive", al "verdictului rapid", al "execuției sumare", de factură iacobin-bolșevic. Terifiat, mă întreb ce arme am folosit, cîte gloanțe am tras, în ce gropi tănuite (comune?) mi-am înhumat victimele. Mă mir doar că în ascendența mea coșmarească, pecetluită de sangvinarul blazon al secerii și ciocanului, nu apar menționați tortionarii băștinași, de tipul Drăghici și Nicolski. Nu cumva e o lacună a rechizitoriului? Nu cumva e o scăpare care îi diminuează seriozitatea? Cît privește observația că aplicarea "cîncenă" a ideii "staliniste", după care "cine nu e cu noi, e împotriva noastră", ar alcătui o "revanșă a spiritului bolșevic", îi rugăm pe vajnicii anti-bolșevici menționați să se calmeze. De ce să ne gîndim neapărat la "stali-

nism"? Oare e chiar atît de specific "stalinistă" interpretarea cu pricina? Să luăm în considerare doar faptul că atît antistalinistii notorii precum Dumitru Popescu-Dumnezeu, cît și stalinistii înrăiți precum subsemnatul se resemnează a purta în devălmășie cămăși, pantofi, a se folosi de batiste ș.a.m.d. Înseamnă că ne imităm unii pe alții? Că "stalinistii" preiau lozincile "antistalinistilor" ori "viță-vercea"? Că, spre a ne exprima astfel, unii strănutăm în contul altora? Puțin probabil. Și să mărturisesc un lucru ce nu i-ar putea decît măguli pe procurorii mei, deoarece e menit a le scoate în relief importanța în actualul context ideologic și politic: teza "imposibilei neutralități" mi-a fost inspirată, în bună măsură, chiar de comportamentul lor, pe care l-am urmărit cu atenție și m-am străduit a-l analiza cu obiectivitate. Comportament ce, evidențind clivaje ciudate, reorientări interesate, reintegrări recompensate, rămîne, de altminteri, la dispoziția judecătii publice.

Dar să recurgem și la procedeul "paralelelor inegale", după cum se rostește Laszlo Alexandru, în titlul unui articol din *România literară*, prin care izbutește a pune degetul pe mai multe răni. Ce dovezi aduce Dumnezeu din iconostasul c.c.-ului, la care îi putem alătura (mai bine zis s-au alăturat ei singuri) și pe mai recentii d-sale companioni de diatribă asupra "stalinismului" meu patibular? Mi-e teamă că, în afara cîtorva, foarte puține, versuri necoapte din anii '50 pe temă dată, însă în stil "stelist", chiar... nici una. Pînă și acele cîteva stihuri pe care le uitasem, dezgropate cu febrilitate de "amici" dezolați, după toate probabilitățile, că n-au găsit mai mult, n-au oprit critica, de neînteruptă veghe proletcultistă, a momentului a mă denunța drept un tînăr autor evazionist, idealist, mistic, cosmopolit, a mă oferi cu tărie drept un "exemplu negativ", și, în consecință, a mă scoate, pentru un șir de ani, din publicistică. În rest, ce să spun? O activitate de poet și critic, potrivită unor principii estetice și morale burgheze, atît de în răspăr cu oficialitatea, cu "indicațiile prețioase", cu țelurile "angajării" și cu așa de obișnuitele prestații "omagiale", încît pentru un "stalinist", fie și "reciclat", cum am fost denumit, pare mai curînd rușinoasă. Pentru a nu mai vorbi de biografia subsemnatului, moralmente inaugurată de exmatricularea, după numai un trimestru, de la Școala de literatură, marcată de interdicții și persecuții, de supravegherea dură a poliției politice și de marginalizare, în așa grad, încît, pentru "stalinistul" care sînt, e de-a dreptul penibilă. E adevărat că există în viața mea și un foarte lung exil intern, însă, din păcate, scenariul său vizează mai curînd pe cel socotit din capul locului un dușman de clasă, decît pe un tovarăș dizgrațiat după ce a adus mari servicii "măreței cauze". "Serviciile" pe care i le-am adus acesteia au fost socotite nule (ori chiar... pe invers!), din care pricină, departe de a avea azi

o casă confortabilă, bunăoară pe strada Paris (în generozitatea sa, tovarășul Al. Andrițoiu, cunoscutul poet anti-stalinist și anticeaușist și fostul meu redactor șef de la *Familia*, nădăduiesc că mă va înțelege), nu pot beneficia în capitală, unde am căpătat serviciu de mai bine de cinci ani, nici măcar de un spațiu locativ de un metru pătrat (mă întreb, totuși, dacă nu dau dovadă de lipsă de umor amintind asemenea lucruri într-o Românie pe care începe a o lua în stăpînire un năzdrăvan precum Năstase-patru case). N-ar fi dispuși oare cei ce îmi fac onoarea a mă trata în "stalinist" să mă ajute la nevoie, chiar consultîndu-se între ei, apelînd la luminile celui mai versat: Popescu-Dumnezeu de partid și de stat - să ajung la un autoportret mai convenabil? Să-mi accentuez un nas, o bărbie, o sprînceană în genul "genialului conducător"? Ori să-mi aplic un detaliu decisiv, de pildă o mustață à la Stalin?

N-aș putea încheia fără a-mi exprima admirația față de autorii ce mă învinuiesc de "stalinism", reușind, cu ațta artă, a abate atenția de la propria lor orientare bolșevică, trecînd chiar, cu o exagerată modestie și cu o remarcabilă capacitate de jertfă, drept... antistalinisti. E un veritabil tur de forță. Cu toate acestea, nu-i pot elogia, astfel cum se cuvine, decît restituindu-le chipul stalinist pe care mi l-au dăruit și care constituie pentru ei, după toate aparențele, un criteriu suprem de valorizare. Îi iert pe cei ce vor a se autoblama, recomandîndu-se drept antistalinisti, deoarece pot recunoaște și în mentalitatea și comportarea lor trăsăturile bolșevicului inconfundabil. Indiferent că sînt structurați în felul acesta din capul locului ori că s-au afiliat, din nobile imbolduri oportuniste, grupului în cauză, sînt încredințat că, la ora actuală, pot fi socotiți fii autentici ai Marii Revoluții Socialiste din Octombrie. Admirabile persoane, cu excepția unui neînsemnat neajuns. Sînt prea dependenți de mama lor, Revoluția Socialistă. Obsedați de aceasta, nu pot evolua decît sub oblăduirea ei. Neajutorarea lor persistă sub forma greutăților de adaptare, inclusiv a angoasei democratice, căreia trebuie să-i facă față. Situația pe care o putem psihanaliza astfel, transcriind o apreciere clasică: "«starea originară de neajutorare» (*Hilflosigkeit*) caracterizează sugarul care depinde total de mama sa pentru satisfacerea necesităților (setea și foamea); această stare nu dispare cu vîrsta, ea se regăsește la adulți, care cedează satisfacției traumatizante și angoasei pe care o generează" (Sigmund Freud: *L'interprétation du rêve*). Imaturitatea antistalinistilor noștri actuali e, din păcate, învederată. E un fenomen ce ne îngrijorează. Nu e imposibil ca el să se accentueze și să ducă la un regres, la o infantilizare, în cursul căreia antistalinistii vor ajunge în cărucioarele pe care noi, "stalinistii", le vom împinge cu bunăvoință.

Gheorghe Grigurcu

PĂCATELE LIMBII

de Rodica Zafiu

Registrul colocvial în publicitate

PĂTRUNDEREA registrului colocvial în mass-media e o noutate a perioadei posttotalitare, limbajul publicitar în curs de constituire o acceptă însă - cel puțin în anunțurile scrise, pentru că spoturile radiofonice și de televiziune sînt mai puternic legate de oralitate - cu mare întârziere. În sine, registrul colocvial are avantaje certe în persuasiunea publicitară: atrage atenția, contrastînd cu tonul predominant tehnicist și clișeizat, creează o relație mai cordială cu receptorul mesajului; se opune emfazei, sugerînd sinceritatea; în fine, permite mai multe jocuri de cuvinte.

S-a reproșat uneori pe nedrept limbajului publicitar modern hibridul stilistic: cum mesajul e adesea polifonic, diferențele de registru pot fi interpretate ca diferențe de voci, deci nu numai acceptabile, ci chiar utile în dinamizarea enunțului. Rămîne totuși cel puțin un tip de combinație inabilă, pentru care nu funcționează scuza polifoniei: folosirea, în același enunț, a structurilor sintactice populare și a lexicului savant (combinația inversă - de sintaxă savantă și stil familiar - e mai puțin probabilă). Cauza poate fi o nesiguranță în a distinge registrele, pe care perioada totalitară a accentuat-o, prin acapararea de către discursul politic-birocratic, devenit un fel de "stil înalt", a multor situații de comunicare. În plus, autoritatea lingvistică normativă s-a exercitat mai ales asupra vocabularului, neglijînd fenomenele sintactice și stilistice, dintre care unele au rămas ghidate de intuiție.

Un caz interesant îl constituie folosirea formelor concurente ale verbului *a fi* la persoana a III-a singular a indicativului. Pentru utilizarea celor două forme principale - *e* și *este*, nu există, practic, indicații normative explicite. Totuși uzul a impus (cel puțin în limba contemporană) o specializare de tip formal/informal: *este* aparține mai curînd registrului oficial, solemn, și apare azi relativ rar în oralitatea colocvială. Aceasta din urmă preferă forma scurtă *e* care nu e totuși exclusiv populară sau familiară, alternînd de multe ori în texte cu forma *este*, și din nevoia de variație stilistică. Domeniile de utilizare nu sînt net delimitate, dar le diferențiază criteriul frecvenței.

Or, e interesant de observat că publicitatea românească actuală (scrisă) evită sistematic forma *e*, chiar în sintagme stabile, cu structură sintactică populară și familiară (expresii, locuțiuni), în care e practic impus de uz. În unele cazuri se poate vorbi de inabilitatea traducătorilor lipsiți de simțul limbii vorbite; fenomenul e însă atît de răspîndit încît explicațiilor trebuie să li se adauge și tendința de a solemniza textul scris. Efectul e însă artificial. Într-un eșantion de 100 de sloganuri românești actuale, verbul *a fi* la indicativ prezent, persoana a III-a singular apare doar de 8 ori (probabil și pentru că sloganul e construit deseori prin elipsă); cele 8 cazuri sînt în exclusivitate ocurențe ale formei *este*. Cînd verbul e precedat de subiect și urmat de un nume predicativ, sau de un circumstanțial, forma *este* nu atrage atenția (poate din rațiuni eufonice): "Cu noi viitorul dumneavoastră *este* mai sigur" (SAFI); "O lume întregă *este*... SONY!" (Sony); "Cea mai ideală sursă de frumusețe *este* natura însăși" (Helia-D); (pleonasmul punerii la superlativ a adjectivului *ideal*, în ultimul exemplu, e o altă problemă); "Viitorul *este* la un pas! Îl puteți atinge și dumneavoastră prin SCEI SRL!". Mai pregnantă mi se par situațiile în care verbul (predicativ sau copulativ) se află la început de enunț, fie pentru că intră într-un tipar de expresii cu subiectul postpus (de tipul "*e iarnă*"), fie pentru că subiectul e subînțeles din context. Probabil pentru că respectivele situații sînt mai aproape de oralitate, poate și aici din rațiuni pur eufonice, *este* pare artificial, nepotrivit: "*Este* vremea pentru o schimbare!" (Neoset); "*Este* o diferență" (IBM); "*Este* atît de... tonic!" (Kinley); "Sistemul paging. Poate fi mai ușor. Poate fi mai rapid. Poate fi mai sigur. *Este* Bel Pagette. Nu se poate mai bine!"

Chiar dacă în cazurile de mai sus e de presupus că vorbitorii pot avea percepții diferite asupra acceptabilității, evitarea formei e chiar în situațiile în care este mai normală (adică mai uzuală) ilustrează tendința de a evita oralitatea pe care alte mijloace (fragmentarea enunțului, elipsele, expresiile fixe) par să o caute.

SIMULACRELE NORMALITĂȚII

de Eugen Negrici

Fabrica de sfinți

UN REMARCABIL articol publicat de Ion Manolescu în *R.I.* sub titlul *Literatura contemporană în corsetul canonic* ne reamintește factorii care perturbă procesul firesc al "revizuirii" canonului: ignorarea preferințelor populare și prejudecata elitistă care fac din canon un fel de bun transmisibil numai în cadrul unei minorități înzestrate genetic cu simț axiologic; dificultatea stabilirii criteriilor ierarhizării cînd însăși literatura nu poate fi definită iar valoarea rezultă dintr-un raport; tendința de înghețare vicleană a canonului, sechelă, în fond, a dirijismului politic, care o jumătate de secol a inventat și a impus "valori" oferindu-le, pe deasupra, acestora, printr-un formidabil arsenal canonic (manuale, istorii literare, dicționare, ediții etc.) o stabilitate istorică și o consistență de invidiat.

Mai interesant - în ce mă privește - pentru că are o legătură directă cu *normalitatea* timpului pe care credem noi că îl trăim - este acel factor al inerției canonice care trădează fie, poate, psihoza colectivă a fortificării idolilor în vremuri de primejdie, fie, mai sigur, omeneste de înțeles, a unor personaje încă influente în zona politicii culturale, de a îngheța cursul istoriei receptării într-un punct convenabil prin preschimbarea treptată a trecutului, incomparabilul - nu-i așa - trecut literar în subiect tabu, prin deprinderea națiunii cu postura statornic admirativă. Este ceea ce I. Manolescu numește *ecranare canonică dirijată* prin folosirea *autorilor-paravan* - scriitori de regulă dispăruți, "pe de-o parte transformați în simboluri tăcute, dar manipulabile, după voia, "admiratorilor" interesați, iar pe de altă parte servind involuntar unei

încercări de opacizare și subevaluare canonică a concurenților sau a autorilor... indezirabili". Cu alte cuvinte, cursul istoriei (al istoriei receptării) este oprit cu un baraj de statui. Nu mă pot împiedica să remarc că procesul acesta de statuare canonică și rîvna șlefuirii neostenit-imbecile a statuiilor sînt legate de acea tendință de sacralizare care, la noi, neocolind nici un domeniu, pare a fi endemică.

Nu numai scriitori ca Blaga, Nichita Stănescu, Marin Preda au devenit, sub pretextul toleranței sau al apărării valorilor regăsite, intangibili ci și mulți alții, căci sărbătoririle, decesele, comemorările se țin lanț, iar revistele culturale își fac ședințele de sumar cu calendarul pe masă. Nu se sfîrșește o comemorare că ne sosește o știre neagră. Și dacă nu ne sosește, găsim noi un prilej de pomenire că, în așa ceva, cum se știe din bancul acela pilduitor, în așa ceva nu ne întrec nimeni.

Nu uităm, se înțelege, pe scriitorii de curînd recuperați (cei din exil, cei din fostele pușcării comuniste, cei din dreapta interbelică) cărora le datorăm, oricum, gesturi reparatorii.

Fabrica de sfinți lucrează din plin iar spiritul critic se sufocă sub munții de beteală și flori artificiale.

La mulți dintre intelectualii români și nu numai la ei este vizibilă o atitudine fals ocrotitoare cu manifestări din ce în ce mai agresive. Ea face ca pînă și inteligențele rebele să păsească timid și cu luare-aminte în ograda acestui cimitir poleit, unde nu se termină niciodată praznicele și slujbele de iertare căci avem multe și grele păcate.

O permanentă rană vie

"ARDEALUL e un spațiu de influențe, un amestec de stiluri, dar și un conglomerat de catastrofe: o permanentă rană vie. Acest simț mai acut al primejdiei menține veghea spiritului și pregătește calea de accedere la Real, o dată cu găsirea esenței proprii și cu nevoia (și aceasta tot mai acută) de deschidere, de transcendere a limitelor condiției umane și, de fapt, a oricăror limite". Aceste considerații sunt incluse în excepționalul eseu *Constanțe metafizice* de Cornel Moraru, eseu consacrat lui Lucian Blaga și publicat în nr.4-5-6 din acest an al revistei *Arca* din Arad. În sumarul revistei figurează și alte texte remarcabile prin densitatea lor intelectuală, prin capacitatea de a *dramatiza* idei, prin ceea ce s-ar putea numi o *atitudine culturală activă*. Pe toți cei care vor să le citească îi invităm să-și procure valoroasa publicație arădeană, care apare în prezent sub formă de carte. În ceea ce ne privește, mai semnalăm doar lucidul și melancolicul comentariu al lui Caius Dobrescu în legătură cu cartea fostului ambasador american la București David B. Funderburk, *Prinstripes an Reds*, în care este evocată perioada 1981-1985 a dictaturii comuniste din România. (A1.Șt.)

Soluția Lipo - Lipo

O parte a suflării cinematografice autohtone se află, în prezent, la Costinești. Festivalul - ca tot ce mișcă-n țara asta - se află într-o prelungită derivă - starea de criză a producției își spune cuvântul: din lipsă de combatanți, ediția '95 își compune programul din... filme de diplomă ale regizorilor noștri din toate generațiile. O soluție aparent salvatoare, sub umbrela aniversară a centenarului cinematografului. Adevărul este că, în fapt, singura sărbătoare autentică, pentru un festival, e să aibă filme noi și bune (și nu, se înțelege, filme vechi și proaste). Asta-i situația: e extrem de greu să debutezi în cinema, în lumea de azi, și e încă și mai greu să faci film în ritm susținut. Producția se subțiază continuu, din motive financiare.

Totuși, soluția cu filmele de diplomă nu e una viabilă - pentru că filmele de diplomă interesează numai în două cazuri. Primul: exact atunci când au fost făcute, deci la data absolvirii, când autorii lor "promit" și când în ele poți să încerci să descoperi

● *Un indian la Paris* - prod. franceză. Scenariul și regia Hervé Palud. Cu: Thierry Lhermitte, Patrick Timsit, Ludwig Briand, Miou-Miou, Arielle Dombasle ș.a.

● *Profu' de engleză* (Renaissance Man), prod. americană 1994; regia Penny Marshall; scenariul: Jim Burnstein. Cu: Danny De Vitto, Gregory Hines, James Remar ș.a.

● Distribuitor: Guild Film Romania

grandioase evoluții viitoare. Al doilea caz: când autorii lor au ajuns mari. Orice imagine de la tinerete a unor Fellini, Tarkovski, Bergman interesează, firește în cel mai înalt grad. Dar să vezi filmele de diplomă ale unor regizori cunoscuți prin mediocritate, să faci arheologia mediocrității - ni se pare de o inutilitate absolută.

Dacă nu sînteți la Costinești, și dacă nu aveți unde merge (dar numai atunci) puteți să intrați la *Un indian la Paris*, de pildă. "Comedia care a făcut să rîdă peste 10 milioane de spectatori" poate o să vă facă să zîmbiți. Ideea nu e rea: civilizația n-aduce fericirea. Un om de afaceri parizian, un tip care, într-o tranzacție de bursă de câteva secunde, operată printr-un computer la purtător, cîștigă sume cu multe zero-uri în coadă, un tip încă tînăr și încă suplu, robotizat în goana lui după eficiență (pentru că nu e vorba atît de bani, cît de un joc al cărui sclav a devenit), vrea să se însoare. Doar că mirele e nedivorțat. Ca să obțină divorțul, zboară peste ocean, plutește cu piroga, ajunge undeva la capătul lumii, într-un loc zis Lipo-Lipo, într-un trib de indieni puri și nu foarte duri, în care trăia nevasta lui (jucată de Miou-Miou, cu un aer cam veștejit), nevastă care, în urmă cu 15 (cincisprezece) ani fugise de acasă (nu mai suportă ritmul, goana, artificialitatea ș.a.m.d.). Și nu fugise singură, ci - "gravidă nebună" - fugise la Lipo-Lipo cu viitorul Mimi Siku. Mimi Siku are acum 15 ani și e un indian în toată puterea cuvîntului.

În slujba patriei sau în slujba lui Shakespeare?
(Danny De Vitto în *Profu' de engleză*)

Noul tată află cu o stupeoare încîntată de noul fiu, și - noblesse oblige - acceptă să îl ia într-o scurtă vacanță la Paris. La Paris, puștiul "depeizat" (însoțit de un arc cu săgeți și de un păianjen uriaș, pe post de animal de casă) escaladează Turnul Eiffel și face diverse alte exerciții de inadecvare, în timp ce tatăl lui - grăbit, aiurit și eficient - se încurcă și se descurcă într-o afacere cu mafia rusă (cea de la Paris). În finalul - cuceritor de utopic - Mimi Siku cîștigă partida: civilizatul lui tătuc își lasă baltă toate interesele, toate amorurile și toate conforturile (?) ca să vină să se instaleze în Lipo-Lipo, care face atît de bine la nervi.

Micul sălbatic din *Un indian la Paris* a jucat rolul "elementului perturbator", care încurcă lucrurile pînă în punctul în care ele se limpezesc miraculos. Rolul "catalizator" e jucat, într-un film american din oraș (*Profu' de engleză*) de masivul (pe lățime) Danny De Vitto. Un civil haotic și păgubos aterizat forțat (cauză de șomaj) în lumea strictă a armatei, ca profesor de engleză, într-o tabără de instrucție militară. Deviza taberei:

"Victoria începe aici" (adică pe cîmpul de antrenament al taberei). Profesorul De Vitto își privește elevii - opt "dubludei", adică dublu D: Dobitoci și Damblagii - și le comunică, ușor descumpănit, bătîndu-și tîmpla: "Victoria începe aici", adică în capul fiecăruia. Unde, pentru început, e mult gol. Atunci profesorul are ideea genială să mobilizeze golul cu Shakespeare. "Shakespeare a scris piese". "Hamlet e un prinț". Pornind de la aceste propoziții simple, profesorul reușește să-i facă pe "dubludei" să recite pasionați din Shakespeare, să gîndească altfel, să fie altfel. Să prefere să citească despre "sex, crimă, incest, nebunie" în Shakespeare, și nu în ziare stupide.

... Altfel, prin sălile noastre - mizere, cum le știm - bîntuie diverse comedioare americane (*Masca, Ziua în care nu ne-am întîlnit, Gravidul* ș.a.). Parcă și se face dor de *Siberiada*... Să fii cronicar de film vara e încă mai ingrat decît iarna.

Starea de melancolie

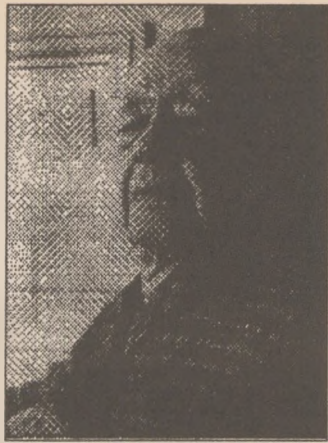
UN PICTOR în jurul căruia nu s-a făcut niciodată zarvă, el însuși fiind incapabil de a o iniția sau de a o întretine, este Horea Paștina. Nenumăratele participări la expozițiile de grup, uneori de grup constituit cum este *Prolog*, dar și cele zece expoziții personale de pînă acum, l-au impus conștiinței publice ca pe una dintre prezențele de o indiscutabilă valoare ale picturii românești contemporane. Într-o lume traumatizată, zguduită de evenimente care se succed cu o rapiditate fără precedent, aflată în permanentă stare de interogație și gata oricînd să-și experimenteze ipotezele, Horea Paștina și-a asumat riscul, dublat de un curaj pe măsură, de a rămîne în spațiul unui imperativ elementar, poate de aceea uneori neglijat, dar nîcînd uitat și cu atît mai puțin compromis: acela al contemplației, al participării simple la miracolul firii. Cea mai recentă expoziție a sa, cea deschisă la Galeria Catacomba, își propune tocmai această mărturisire a nevoii de contemplație, a naturalei sale predispoziții spre melancolie. Chiar dacă întreaga sa operă este străbătută de o autentică și profundă vibrație în fața lucrurilor, a creației în general, actuala expoziție reunește acele lucrări care dau continuitate privirii grave și în care accentele reflexivității sînt oarecum egal distribuite. Dacă ar fi să imaginăm o schemă didactică a

picturii lui Paștina, ea ar fi atît de simplă încît ar putea să pară banală: o singură linie orizontală care împarte un plan în două registre. Cel de sus ar putea cuprinde lucrările sale scaldate în aer, străbătute de tonuri solare - deși niciodată pure sau volubile în exces -, acelea în care dominant este impulsul de celebrare a lumii exterioare, a naturii, de la formele vegetale simple și pînă la amplele cuprinderi peisagistice. În registrul de jos se înscriu acele lucrări care trăiesc predilect în perspectiva penumbrei, cele ce caută fizionomia interioară a obiectelor, starea lor de solitudine și viața lor irepetabilă. Expoziția de la Catacomba încearcă să aproximeze tocmai acest registru secund, cel care îl apropie pe Horea Paștina, în spirit și prin natura trăirii, de marii noștri melancolici și în primul rînd de Andreescu. De altfel această apropiere o sugerează și Sorin Dumitrescu în foarte pătrunzătoarea analiză pe care o face acestei picturi în catalogul expoziției. Dar andreesciană nu este aici expresia și, în general, nimic din ceea ce ține de construcția strictă a imaginii, ci un anumit mod de înțelegere a formei ca act spiritual decisiv, ca moment de asumare a unei taine, oricît de insignifiante ar fi pretextul formal și punctul de pornire al imaginii. Și tocmai pentru a sugera diversitatea și complexitatea modalităților de a întretine același dialog cu

lumea vizibilă, dar și cu respirația ei inaparentă, expoziția inventariază, în perimetrul tehnic al desenului și al picturii, cam toate genurile pe care le-a consacrat și instituționalizat forma tradițională a *tabloului*. Natura statică, peisajul, portretul și compoziția sînt invocate în aceeași măsură și investite cu aceeași capacitate de a organiza expresia și de a intermedia accesul la o anumită dimensiune a realului. Iar fiecare gen în parte se sprijină pe o mare varietate de *teme* și de *subiecte plastice*, sugerînd nu numai inepuizabilul repertoriu de modele, ci și febrilitatea unui tip de observație care devine imaginație artistică - în măsură să le identifice și mai apoi să le selecționeze. Unitatea stilistică a acestor picturi suprapune, de fapt, o privire în permanentă extensie, atentă și sensibilă la tot ceea ce i se oferă. Glastra cu flori, forma arhitecturală - în special în variantele ei sacre -, peisajul amplu, cu orizonturi joase, decupajul peisagistic ce prelungeste compoziția și în afara spațiului fizic al pînzei, semnele civilizației creștine și chipul uman au, dincolo de autoritatea lor în planul realului, o forță de comunicare ce abolește orice ierarhie exterioară. Mișcarea imaginii de la *model* la *forma plastică*, dar și un anumit proces de evaluare morală, pot fi urmărite cu o remarcabilă claritate în portretistică și în special în portretele părintelui Dumitru Stăniloae. De la portre-

tul profan, interesat de reperate fiziologice și definirea psihologică, imaginea este supusă unor succesive interpretări și esențializări pînă cînd, finalmente, se preschimbă în efigie și dobîndește întregul hieratism al icoanei. Acest adevărat discurs portretistic în jurul aceluiași model este în același timp o probă artistică, o încercare de a verifica forța de coagulare a expresiei plastice, și un mod subtil de calificare morală a modelului însuși.

Solidar ca viziune cu pictura, desenul se înscrie în aceeași sferă problematică, în aceeași stilistică interioară în care raportul *limbaj-imagine* este mai degrabă unul de *invocație* decît unul de *evocare*. Cu o aparență de spontaneitate și de improvizare, pîrînd uneori o simplă notație care se așează în preistoria formei, el este, de fapt, o îndelungă negociere cu vidul. Portret sau arhitectură, schiță de peisaj sau imagine zoomorfă, desenul developează, uneori cu o sfială pe care nici nu încearcă să o protejeze, conturul fragil al unei lumi ce tocmai se naște. Linia care secționează neantul paginii albe, care se multiplică în căutarea unei identități, pentru ca mai apoi să ademenească o formă, este portretul însuși al artei lui Horea Paștina. Și al unui temperament artistic pentru care *armonia* nu este doar un simplu cuvînt.

Eugène Ionesco:

“Toți revoluționarii iubesc tirania...”

Interviul lui Eugène Ionesco - apărut în *Journal de Genève* din 4 august 1973 și a cărui primă parte a fost reprodusă în "România literară" nr.21-22 a.c. cuprindea o a doua parte, în care scriitorul își exprima opiniile asupra Istoriei și politicii în general, și în special asupra intelectualității franceze politizate. La începutul anilor șaptezecî, marxismul era încă la modă, precum și supremația lui Jean-Paul Sartre, marele "guru" al intelighenției pariziene. Cu încetul, în a doua jumătate a deceniului, stîngismul intelectualilor francezi avea să cedeze în fine în fața noilor revelații aduse de martori ca Soljenișin și alții. Istoria intra într-o nouă fază. Dar acum suntem încă în 1973.

Sanda Stolojan: În romanul *Singurii revine adesea obsesia Istoriei, pe care o resimțiți ca un cataclism, o catastrofă. În acest context, aș dori să vă întreb cum vedeți relația între activitatea politică și Istorie?*

Eugène Ionesco: Oamenii fac ce pot pentru a afla o ieșire din angoasă. Printre divertismente și derivate figurează și politica. Pentru mulți, politica e un fel de religie. Politica nu poate să le aducă salvarea, totuși ei cheamă cu orice preț răsturnarea societății, schimbarea, revoluția. Există la ora actuală o manie a revoluției, deși știm foarte bine la ce au dus revoluțiile: au dus la tiranie, așa încât îți vine să crezi că oamenii nu caută libertatea, nici fraternitatea. Acestea nu sunt decât lozinci ideologice. În realitate ei doresc tirania. Toți revoluționarii au iubit tirania. Există în Franța un nou tip de revoluționar, proaspăt ieșit din lectura lui Marx și Lenin, care zice: întâi trebuie să instaurăm dictatura proletariatului, ca și cum nu s-ar ști ce înseamnă dictatura proletariatului: o dictatură care durează zeci de ani și care îi nenoroceste pe toți. Ai crede că oamenii nu caută cu tot dinadinsul să fie și mai nenorociți decât sunt. Ai impresia că ei afirmă contrariul a ceea ce gândesc, conștient sau nu.

De exemplu, ceea ce a dorit Hitler în mod inconștient a fost distrugerea Germaniei. Ceea ce a proclamat însăși a fost: gloria Germaniei. Revoluționarii francezi din 1789 declarau că vor libertate, fraternitate și egalitate. Au instituit în schimb o formidabilă inegalitate, care a urmat Teroarei. Știm foarte bine ce a fost secolul XIX: tirania bogaților și aspirarea lucrătorilor, adică a 80% din omenire. E curios să-i auzi pe oameni declarând: vrem cutare lucru și să constăți că în realitate vor altceva, de vreme ce fac contrariul a ceea ce spun.

S.S. Atunci ce trebuie făcut?

E.I. În acest moment ar trebui depolitizată lumea. Politica este un derivativ, o fugă care te face să uiți esențialul, problema metafizică. Te arunci în politică așa cum bei alcool, cum te îneci... Toate revoluțiile n-au făcut decât să agraveze starea de neliniște existențială.

S.S. Ce credeți despre atitudinea politică a intelighenției franceze?

E.I. Cred că toate popoarele trec prin momente de nebunie. E vorba de nebunia disperării. Aș zice că "intelectualii" sunt necinstiți, ori sunt surzi și orbi, deoarece Istoria ne arată ce s-a întâmplat cu teoriile cele mai nobile și cele mai generoase în aparență. Știm prea bine cum s-au spulberat toate utopiile. Dar cred că intelectualii se vor trezi. A existat la un moment dat monstruoasa prostie nazistă. Majoritatea intelectualilor europeni, și printre ei mulți francezi care astăzi sunt de extremă stîngă, erau pe atunci de extremă dreaptă. Acum i-a cuprins un alt gen de nebunie. De două sute de ani îi auzim vorbind despre revoluție. Revoluția a devenit un tic, o manie, o boală, expresia unei derute.

În fond, ceea ce vor să spună este: hai să dărâmăm tot, fiindcă lumea nu ne convine. Dar ei se înșală crezând că societatea le convine sau nu le convine. În realitate, ceea ce ei resping este lumea așa cum este ea. Revoluția este expresia unui "malaise" mai adânc, existențial și metafizic. Iată de ce intelectualii caută o ieșire prin revoluție și - cum spuneam - vedem bine la ce au ajuns.

S.S. Mi-ați spus odată: dacă moartea nu l-ar fi răpit pe Albert Camus, poate că intelighenția franceză ar fi apucat o altă direcție.

E.I. Da, au existat mari catastrofe în cultura franceză: moartea lui Camus, dar și moartea lui Emmanuel Mounier, a lui Jean Grenier, a lui Albert Béguin. Ai impresia unei stranii fatalități, deoarece omul care a influențat mai multe generații de tineri francezi, vreau să spun Jean-Paul Sartre, este un complexat, un spirit lipsit de luciditate. Poți fi totodată filozof și imbecil, și cred că este cazul lui Sartre. Omul e plin de complexe pe care e inutil să le analizăm aici, dar

el și-a semănat angoasele și o mare parte a intelighenției franceze a luat drept probleme generale, esențiale și reale, angoasele personale ale domnului Sartre.

S.S. După părerea Dv. e destul de curios faptul că intelectualii s-au reîntors la lozincile marxiste?

E.I. Acum vreo cincisprezece ani se știa foarte bine că economia marxistă eșuase, că marxismul nu se verifica nici în matematici, nici în biologie. Se știa și se spunea. Dar de-atunci încoace s-a petrecut o revenire inexplicabilă, la care a contribuit disperarea. Această întoarcere - reacțiunea marxistă - căci ea este o reacțiune - se poate imputa unor oameni ca Sartre sau Althusser, precum și propagandei perfect organizate a secțiilor de propagandă ale partidelor. Există și alte explicații... S-ar putea spune, de exemplu, că una din cauzele acestei rătăcirii este ura francezilor și a englezilor față de America, o ură bazată pe ingratitudine și pe gelozie, care i-a făcut să vrea să culpabilizeze pe americani, și au reușit, de vreme ce foarte mulți scriitori și intelectuali americani se simt vinovați. Este evident că americaniiucid, ca toată lumea, dar ceilalțiucid și mai mult. Nu se mai vorbește deloc de omorurile comise în Vietnam de către vietnamezii de nord.

S.S. Vreți să spuneți că există adevăruri cu sens unic?

E.I. Emmanuel Mounier avea dreptate când admitea că societatea capitalistă este foarte rea, dar că este totuși cea mai puțin rea. În realitate, mă întreb cum de n-au înțeles cei care vor să schimbe societatea că toate societățile sunt rele. Nu există societate bună.

S.S. Atunci?... Ar însemna că omul este antrenat fără voia lui?

E.I. Da, există un fel de autodistrugere sau de distrugere a oamenilor între ei. O înverșunare, o furie uci-gătoare care a fost foarte bine studiată de Freud, acolo unde vorbește despre maladia civilizației, și de Jung, care a spus că se fabrică bombe atomice nu într-un scop de apărare, ci pentru a-i distruge pe ceilalți.

De fapt, nu despre justiție trebuie vorbit, pentru că justiția înseamnă în realitate pedeapsă, sancțiune. Ar trebui vorbit despre milă (charité), dar cuvântul nu mai e la modă. A vorbi astăzi despre milă sau despre omenie pare chiar ridicol. Cât despre speranță, ea a devenit o noțiune politică: se speră că va avea loc o revoluție! Mila a încetat de-a fi o noțiune spirituală.

S.S. Vreți să spuneți că asemenea noțiuni ar trebui repuse în circulație într-un sens spiritual care să nu fie străin de lumea noastră, devenită atât de lucidă? Chiar dacă situația omului atârână de un semn de întrebare, rămâne totuși în cele din urmă ceva de făcut, în ochii Dv.?

E.I. Eu sper că oamenii vor începe să se trezească. Am citit de curând un interviu splendid al lui Octavio Paz, în care îi înfierează pe tirani. Cu toate acestea, Octavio Paz este un om de stînga. El denunță pe Castro și în același timp se dezlănțuie împotriva lui Sartre, considerând că Sartre a viciat inteligența occidentală. S-a petrecut de asemenea ceva foarte semnificativ la sfârșitul războiului: asasinarea lui Gandhi. Acest asasinat a arătat că oamenii aveau să se îndrepte nu spre pace și milă, ci spre cruzime și violență.

S.S. Ne oprim, așadar, asupra unui punct de întrebare vigilent?

E.I. Da, exact așa.

(Tradus din franceză de Sanda Stolojan)

REVISTA REVISTELOR STRĂINE

Goticul în actualitate

O MODĂ mai recentă în România, poveștile "gotice" - cu vampiri, vrăjitorii, cu personaje extravagante, în care imaginația este activată cu maximă eficiență - are adepți cu vechime în Marea Britanie.

Nedezmintându-se, britanicii care iubesc aceste povești s-au organizat într-o societate care scoate chiar și o revistă: "Udolpho: The Magazine of the Gothic Society". Cu apariție trimestrială, revista a ajuns la numărul 20. Fiindcă își face publicitate în "The London Review of Books", deși personal nu sunt un fan al genului, această publicație mi-a stîmplat curiozitatea și am cumpărat-o: are o grafică excelentă, cu multe ilustrații și e făcută cu umor englezesc. Cum ca "managing editor" apare Jennie Gray, toate aceste calități ale revistei i se datorează.

Sînt multe lucruri interesante în ea: Marion Filmere cu *The Fifteen Signs of Doom* (Cele cincisprezece semne ale destinului) prezintă un mic manuscris de 81 de pagini din secolul XVII descoperit la începutul anilor 1880, din întâmplare, în biroul unui administrator din Brome Hall, Suffolk. Chiar și numai această întâmplare, și prezența în revistă ar fi justificată. Dar nu, autoarea ne arată cum aceste semne ale destinului se regăsesc în diferite texte literare, ba chiar și în spectacole care se joacă încă la festivaluri tradiționale ca Festival of Corpus Christi. Nu ne miră, știind fiind că Anglia este o păstrătoare a tradiției. Pentru a ne convinge definitiv, în următoarele pagini e reprodus textul original.

De la un vechi manuscris, la un pictor modern: Odilon Redon, *Punctul visurilor*, cum își intitulă eseul Lyndall Mack. Punct de pornire: o carte despre Odilon Redon apărută la Thames and Hudson, la care se adaugă și expoziția itinerantă (Chicago, Amsterdam, Londra) a aceluiași pictor fascinant, descoperit de J.K. Huysmans (a cărui carte *A Rebours* era biblia

lui Oscar Wilde). Deci perfect în temă.

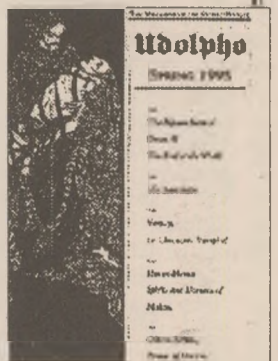
Pentru cei fascinați și de genealogie, David Seed a scris *The Last of the Race: A Modern Myth*. Pomind de la o recentă apariție editorială a scriitoarei Fiona J. Stafford, *Ultimul din neam*, David Seed face o incursiune prin literatura de limbă engleză (Milton, Poe, Washington Irving, Mary Shelley, Tennyson), pentru a demonstra că, deși este o noțiune care apare prin secolul XVII, acest "mit al sfîrșiturilor" ("myth of endings") a stîmplat interesul ca urmare a Revoluției franceze: "A fost un nou interes pentru familiile, triburile sau comunitățile pe cale de dispariție". Spre exemplificare avem *The Last Man* din "Blackwood's Magazine" 1826.

Revenind la subiecte foarte "gotice", putem citi pe Tina Rath care scrie despre "Varney: Vampirul necunoscut". Despre *People and Places: The Mysteries of Marseyside* scrie James Voller.

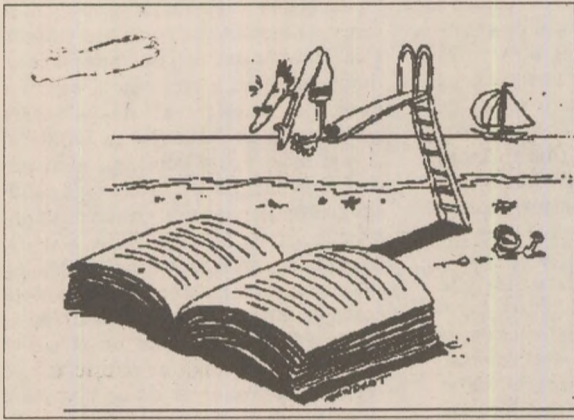
Orașul de pe Mersey, Liverpool, nu pare nici pe departe gotic la prima vedere, dar prezentîndu-ne locuri bine alese și descrise cu umor, James Voller ne convinge de contrariul.

În rest, filme, cărți, conferințe... "Scrisoarea editorului" anunță întîlnirea anuală a membrilor, excursii în locuri de interes... gotic, apariții editoriale de profil.

Apoi scrisori, răspunsuri la scrisori, toate la obiect, documentate, în legătură cu articole din numerele anterioare ale revistei. Ele constituie un mai vechi exercițiu britanic, fiecare simțîndu-se responsabil față de adevărul și corectitudinea informației tipărite. (Laura Guțanu)

"Cărămizile" verii

Spre deosebire de anul trecut, când se vindeau bine doar cărțile subțiri și ieftine, în vara aceasta preferința publicului cititor francez se îndreaptă, paradoxal, spre volumele care depășesc în greutate un kilogram și costă în jur de 200 F. Marile "cărămizi" ce se situează în fruntea topurilor de librărie sînt: *Un băiat convenabil* (Ed. Grasset), de un scriitor indian pînă acum necunoscut francezilor, Vikram Seth - 1224 de pagini - 1,3 Kg; *O saga moscovită* de Vasili Axionov (Ed. Gallimard) - 1025 p.; *American Tabloid* de James Ellroy (Ed. Rivages) - 743 p.; *Copil crescut în teatru* de John Irving (Le Seuil) - 727 p.; *Insomnie* de Stephen King (Albin Michel) - 720 p. și altele (între care și *Lumea Sophiei* de Jostein Gaarder) avînd peste 500 de pagini... În total, cele 10 cărți din topul verii cîntăresc 8 kg și au 6800 de pagini. Acest fenomen editorial curios nu se manifestă doar în Franța (*Un băiat convenabil* de Vikram Seth s-a vîndut în Anglia, într-o săptămîină, în 20.000 de exemplare iar *Saga moscovită* a lui Axionov a adus beneficii la Random House în SUA, nemaivorbind de best-sellerul internațional *Lumea Sophiei*...). Se pare că editorii și-au luat riscul de a edita aceste cărți costisitoare tocmai pentru că analiștii pieței literare au constatat tendința cititorilor de a investi, mai ales în vacanță, în volume care să le ocupe mai mult timp, preferința pasionaților de literatură pentru o lume fictivă mai vastă, în care "să locuiască" îndelung. În imagine - un desen de Paul Gendrot, ilustrînd cele de mai sus, publicat în "Livres de France" nr.175.

Strofele veacului

Poetul sovietic -vedetă a anilor '60, Evgheni Evtușenko, a publicat la editura moscovită Polifakt o antologie a poeziei ruse din secolul XX, cu titlul *Strofele veacului*, care include, în peste o mie de pagini, 875 de poezi. "Izvestia" subliniază,

fără să-l blameze, caracterul subiectiv al cărții, dat în primul rînd de comentariile foarte personale ale lui Evtușenko. Cotidianul prevede că cititorii se vor bate pentru acest volum "fiindcă Rusia a fost și va rămîne țara poeziei".

Autoritate morală

Rita Levi Montalcini a primit Premiul Nobel pentru medicină pe 1986 pentru cercetări în neurobiologie. Născută în 1909, la Torino, într-o familie de intelectuali evrei (tatăl - fizician, un frate - arhitect, o soră - pictoriță), ea s-a decis la 19 ani pentru studii de medicină, alegîndu-și drept domeniu creierul. În anii fascismului, ascunsă într-un sat, și-a continuat de una singură cercetările de biologie moleculară. În 1947 a fost chemată la Uni-

versitatea Saint-Louis din Missouri, unde a rămas 30 de ani și a descoperit NGF - factorul de creștere al celulelor nervoase și a studiat degenerescența senilă. Această femeie savant nu s-a căsătorit niciodată, dedicîndu-și întreaga pasiune cercetărilor sale.

La 86 de ani este considerată în Italia o autoritate morală. Cartea sa adresată tinerilor, *Viitorul tău*, nu e un decalog de bună conduită ci o invitație la cunoaștere de sine, la dobîndirea conștiinței depline a miracolului vieții, făcută cu un amestec de forță și delicatețe, de inteligență și simpatie care o transformă într-o impresionantă lecție de umanitate.

Premii

Știți în ce constă Marele Premiu pentru Poezie Paul Valéry? În editarea manuscrisului premiat în 200 de exemplare. Anul acesta l-a primit Colette Larpent. În schimb, Premiul Jean-Jacques Rousseau pentru eseu, acordat de primăria din Geneva lui Jean-Claude Guillebaud pentru *Trădarea luminilor* (Seuil), constă în 200.000 F.F. Mai bine eseist decît poet?

Congresul mondial al CIEF

În perioada 5-12 iunie s-a desfășurat la Charleston (SUA) Congresul Mondial al CIEF (Conseil international d'études francophones), care a reunit peste patru sute de profesori universitari, cercetători și scriitori din Statele Unite, Canada, Africa și Europa, interesați de studierea culturilor și literaturilor din toate ariile geografice ale francofoniei. Pentru a doua oară consecutiv (după Congresul de anul trecut desfășurat la Quebec) a fost organizată, la inițiativa doamnei prof. dr. Silvia Burdea din New York, o sesiune consacrată contribuțiilor românești în domeniul francofoniei. În cadrul sesiunii au fost prezentate comunicări referitoare la dialogul cultural franco-român (prof. dr. Silvia Burdea, New York) și la opera scriitorilor Benjamin Fondane (prof.

Arta Lucescu Boutcher, City University of New York), Virgil Gheorghiu (Raymonde Bulger, Minnesota), Eugène Ionesco (prof. Aurelia Roman, Georgetown University), Dumitru Tepeneag (prof.dr. Margareta Gyurcsik, Universitatea din Timișoara). Prof. dr. Margareta Gyurcsik a fost aleasă membră în Consiliul de administrație al CIEF pentru o perioadă de trei ani.

Avînd în vedere interesul manifestat de participanții la Congres față de fenomenul francophon din România, s-a hotărît organizarea unei sesiuni consacrate contribuțiilor românești în domeniul francofoniei și la viitorul Congres Mondial al CIEF, care va avea loc în iunie 1996 la Toulouse (Franța).

Copil mare

Desenatorul William Steig, căruia publicațiile americane îi datorează, din 1930, mii de coperte și ilustrații, și-a început, la 87 de ani, o nouă carieră de autor de cărți pentru copii. Ultima apariție editorială, *Adulții conduc mereu* (Ed. Harper & Collins), cuprinde o serie de variații asupra modului cum îi vîd copiii pe adulți ("adulții sînt cei care vă obligă să mergeți la dentist", "adulții nu fac nimic decît să se cîntărească"). "Newsweek" o consideră o lucrare de maestru.

"Caiet cangur"

Kôbô Abé a murit acum doi ani și ultimul său roman, scris în timpul bolii, *Caiet cangur*, are tente autobiografice, reluînd însă și teme din *Femeia nisipurilor*, *Moarte anonimă* și *Omul-cutie*. Cel mai "modernist" dintre scriitorii japonezi contemporani creează în ultima sa carte o lume în care totul e logic și totul e absurd, într-un mod magnific și terifiant. Pamflet împotriva Japoniei moderne și a medicinei moderne, poveste grotescă și fantastică a rătăcirii prin

teritoriile bolii, cartea lui Kôbô Abé (apărută și în traducere la Gallimard) este - scrie "Le Monde des Livres" - un cîntec impresionant al morții moderne.

"Quarto"

Folosind o tehnică ce permite editarea unor volume, groase în foarte bune condiții grafice, la un preț modic, editura Gallimard a inițiat o nouă colecție, "Quarto", ce-și propune să editeze texte ale unor autori importanți, însoțite de prezentări ale omului, operei, mediului său, și de ilustrații. Colecția a fost inaugurată de curînd cu E.M. Cioran - *Opere* și Georges Dumézil - *Mit și epopee*. Dacă Dumézil e o simplă reeditare însoțită de o prefață originală, volumul Cioran este cu adevărat reprezentativ pentru ceea ce se vrea "Quarto", fiind o grupare cronologică a tuturor cărților publicate de autor, în 1820 de pagini (175 F). Editorul

însoțește textele cu date biografice și despre universul lui literar și le ilustrează cu fotografii ce-l reprezintă pe Cioran dar și pe apropiații săi - Saint-John Perse, Octavio Paz, Eugène Ionesco -, reproduceri de manuscrise și desene (între care unul semnat de Michaux). Pentru toamnă sînt anunțate în aceeași colecție un volum René Char, un *Inventar Voltaire* ilustrat (personaje ale operei, contemporani, locuri în care a trăit, influențe) și *Opera africană* a lui Michel Leiris, cu iconografie comentată.

în fiecare zi, de luni până vineri, puteți audia la Radio Total, între orele 22,00-24,00

TALK-SHOW-uri LIVE

un radio actual

RADIO TOTAL

637.37.90; 637.56.45

Luni: Portrete din gulagul românesc - Irina Corbu
Marți: Câinele de pază - Cornel Nistorescu
Miercuri: Punct și virgulă - Carmen Bendovski
Joi: Fiți întreprinzători - Bogdan Teodoriu
Vineri: Taxiul de noapte - N.C. Munteanu

Revista revistelor

Lumi literare

● Numărul 5-6 al revistei **RAMURI** din Craiova are toate "ingredientele" bine dozate pentru a fi citit cap-coadă: semnături incitante - între alții, Adriana Babeți, Dumitru Tepeș, Mircea Ciobanu, Laurențiu Ulici, Adrian Marino, Jacques Derrida - , genuri variate, de la poeme și proză, la interviu, memorialistică, eseu și cronici. Cei șase scriitori craioveni care concep revista se remarcă prin bun-gust, profesionalism gazetăresc, simțul măsurii, al

valorii și, mai ales, printr-o încredere tonică în forța culturii române de "a pune în act marea sa potențialitate", în ciuda condițiilor mai mult decât nefavorabile, chiar ostile. În editorial, redactorul șef Gabriel Chifu enumeră "câteva întâmplări (întâmplări?) din domeniul culturii, petrecute în ultima vreme, într-o relativă simultaneitate, care au caracter de eveniment și care ies din relieful obișnuit al societății românești actuale, caracterizată prin confuzie, bilbăială, incoerență, atunci când nu e vorba despre închidere, blocaj, eroare, izolare și nostalgia structurilor comuniste". În paginile revistei sînt comentate pe larg câteva dintre aceste evenimente literare. - **Dicționarul Scriitorilor Români**, coordonat de Mircea Zăciu, Marian Papahagi și Aurel Sasu. Întîlnirea de la Neptun a scriitorilor români din întreaga lume, - fiind anunțate comentarii la debutul excepțional al lui H.-R. Patapievi și la performanța lui Mircea Ivănescu de a realiza versiunea românească a *Omului fără însușiri* de Robert Musil. Într-adevăr, aparițiile valoroase din ultimele luni, ca într-o competiție superbă contra-buzunar, ne-au pus mai mult decît orice altceva în situația îmbucurătoare-chinuitoare de a ne simți sărăcia în fața bogăției ofertei. Și totuși, cititorul-fetiță-cu-chibrituri din fața vitrinei librăriei nu poate să nu fie bucuros că, așa cum conchide Gabriel Chifu, "din fericire, lumea românească nu este doar lumea lui Văcăroiu-Vadim-Funaru, ci și lumea lui Zăciu-Papahagi-Patapievici-Mircea Ivănescu".

Pentru cititorii din străinătate

Puteți face abonamente direct la redacție, la tarifele de 104 \$ S.U.A. pe an pentru țările europene și 130 \$ S.U.A. pe an pentru țările extra-europene. Plata se poate face prin C.E.C. la dispoziția Fundației "România literară" pe adresa Fundația "România literară", București, Of. poștal 33, c.p. 50, cod poștal 71341, România sau prin dispoziția de plată a sumei în contul 1520.796.1000.89 deschis la Banca Română pentru Dezvoltare (B.R.D.), Filiala Pipera, București, caz în care vă rugăm să ne trimiteți pe adresa redacției, în plic, o copie după dispoziția de plată și adresa dvs. completă. În sumă sînt incluse toate cheltuielile poștale și de expediție. Se pot încheia și abonamente pe un trimestru sau un semestru, pentru o sumă proporțională.

● E o distracție (cam masochistă) să citești paginile de "Cultură, Arte" din revista Ministerului de Interne, **PENTRU PATRIE**, alcătuite din rubrici fixe, seminate de vechi colaboratori literar-artistici ai M.A.I., între care Ion Dodu Bălan, Mircea Micu, Nicolae Paul Mihail, Simeon Tatu, Eugen Teodoru... În nr.7, la rubrica sa "Vorba ceea", I. Dodu Bălan, ocupîndu-se în marcat stil "vechi" (de manual școlar) de aforistica lui Blaga, conchide didactic, pedagogic și netamnesam: "Neamul nostru care a suferit atîta de-a lungul istoriei și de la dușmanii dinăuntru și de la cei dinafară, din pățanii și-a scos înțelepciunea proverbelor, a vorbelor sale cu tâlc. El știe de ce zice «capra răioasă ține coada sus», el știe de ce-l etichetează pe un lingău ordinar «linge blide», «obraz de scoarță». Să nu uităm că marii noștri scriitori n-au văzut *lumea bună* în mediul politicianismului, al arivismului, al cafenelelor clientelare, al ifoșilor autodeclarați genii. Lume bună e în toate mediile, în toate clasele sociale, în toate generațiile și nicidecum numai în obrăznicia pretins elitistă". ● Nicolae Paul Mihail, ajuns cu serialul "Jandarmiscriitori" la episodul *Eugen Barbu - 5*, se ocupă de "filmografia barboniană", care, zice, "n-ar fi avut nici o șansă de reușită, dacă nu s-ar fi inspirat și din anumite tehnici militare sau polițienești, dintre cele care se învățau în cadrul pregătirii jandarmerești. De altfel, acest "negru" al lui E. Barbu e foarte sigur de sine: "Nu credem a spune vreo nouăte când afirmăm că *orice creație literară* (s.n) are, nolens-volens, o tramă polițistă. O enigmă care se lansează, o anchetă, o răsturnare de situații din cauza unor noi indicii, o concluzie... Dualismul manicheist este inestricabil în film unde, în mod invariabil, cei *buni* joacă cu albele, cei *răi* cu negrele". Probabil că în "creațiile literare" și în filmele din care e alcătuită cultura d-sale, așa simplu or fi stînd lucrurile. ● Arhimandritul Simeon Tatu dă *Povețe* pentru ieșirea din "sminteală și minciună". Constatînd că "fenomenul surpării morale, în mai toate compartimentele socio-economice și ale relațiilor interumane, a devenit în ultimii ani o adevărată calamitate. Evoluțiile redresării din această confuzie n-au fost găsite, oricâte strădăni se depun și pe cale civică și pe cale publică, în sensul eradicării răului." Concret, ce-i de făcut? Păi, ne povățuiește Popa Tatu, "să facem uz de toată puterea spiritului nostru viu și statornic, prin care ne-am apărât și ne apărăm unitatea națională, suveranitatea și cumînțenia noastră milenară, la care nu vom renunța nicicînd." Dacă, făcînd din-sul uz de toată puterea spiritului său statornic, îi ies din condei doar clișee de "referat la ședința activului", asezonate religios, se pare că nu tocmai acest "păstor" ar trebui să călăuzească oamenii spre ieșirea din minciună. Altă "lumină spirituală" din *Pentru Patrie*, Eugen Teodoru, în rubrica sa "Brelocuri", are un acces de metaforită: "Prin mîntea funinguită aleargă libărci ostenite de întuneric, nu mai zumzăie albinele cu gușa plină de miere, ci gândaci fără vlagă, asemenea celor din bucătăriile dărăpănate, unde de mult nu s-a gătit o supă caldă de pasăre și nici nu s-a mai copt o pâine adevărată. Mîntea frîntă de oboseală n-ai cum s-o mai cari în teasta ta, biciindu-i vlagă; nu mai vrea a se trezi". În absența minții "funinguite" și pline de libărci din teastă, contribuția lui Eugen Teodoru la ridicarea nivelului cultural al salariaților M.I. ține de enigmistică. ● Și alte pagini au cite o pată de culoare literară kaki cu stelute, sub semnăturile lui Gheorghe Tomozei, Eugen Frunză, Olimpiu Ungheria, George Șovu, Nicolae Rotaru (acesta din urmă, cu un *Rondel canin* din care cităm sfîrșitul: "Purtînd măști de cărpă, fețe idolatre./ Vechile lichele, inși vulgari, haini/ Stau legați cu lese din străinătate/

Limba străină

CHIAR dacă pentru unul dintre liderii UDMR limba română e o limbă străină, ea e mijlocul de comunicare pe care-l folosesc zilnic vreo 21 de milioane și jumătate dintre cetățenii României. E limba certificatelor de naștere, de căsătorie și de deces din țara asta. Așa cum pentru românii din Ungaria limba tuturor certificatelor e maghiara. Vorbesc de românii născuți și crescuți în Ungaria, care chiar dacă s-or fi poticnind în exprimare, n-ar trebui, din loialitate față de statul în care trăiesc, să afirme că maghiara e pentru ei o limbă străină. Din loialitate, dar și în numele unui minim confort interior. Țara lor de naștere e Ungaria, chiar dacă în satul sau orașul în care locuiesc ei sînt mai numeroși decît compatrioții lor maghiari. Deci limba țării în care s-au născut nu poate fi străină, chiar dacă limba lor maternă e cea română. Din cîte știi, nici locuitorii județelor Harghita și Covasna nu sînt în situația de a spune despre limba de stat că e străină. Aici e vorba de o loialitate reciprocă, pe care nu vād de ce ar respinge-o concetățenii noștri a căror limbă maternă e maghiara. Părerea mea e că parlamentul UDMR care a făcut afirmația cu limba străină nu stăpînește suficient de bine limba română, astfel că în loc să recurgă la expresia consacrată, că româna nu e limba sa maternă, a folosit un termen impropriu. Fiindcă limba oficială a țării în care trăiești e străină doar pentru persoanele aflate în tranzit sau pentru turiști. Or, parlamentul cu pricina nu e nici turist, nici călător, ci e cetățean al României. Altfel nu ajungea în Parlament. Ca simplu exercițiu de logică, dacă autorul acestei nefericite afirmații și-ar lua în serios propriile cuvinte, ar trebui să refuze salariul de parlamentar, pentru că altminteri rezultă că el se lasă plătit de o putere străină, că face călătorii în străinătate pe banii unei puteri străine și că, una peste alta, se lasă cumpărat cu bună-știință de puterea străină în a cărei limbă se exprimă. Deci e limpede că tocmai din pricina faptului că nu a studiat teameinic în școală limba română, acest deputat se expune unor eventuale ridiculizări. Sau mai rău, poate fi con-

siderat un cetățean român care a uitat de loialitatea pe care o datorează țării în care s-a născut. Ceea ce nu m-a surprins e că, din păcate, parlamentarii a căror limbă maternă e româna și care fac parte din coaliția aflată la putere reacționează ca și cum liderii UDMR ar fi mai mari peste cetățenii altei țări decît România. În loc să le atragă politicos atenția asupra unor greșeli de exprimare și asupra lipsei de viitor a amendamentelor lor la legea învățămîntului, ei se comportă ca și cum compatrioții noștri de etnie maghiară ar fi străini în țara lor. Ceea ce, evident, nu numai că nu e adevărat, dar i-ar putea face pe acești oameni a căror limbă maternă e maghiara să se simtă insultați în calitatea lor de cetățeni români. Limbajul de Cuțarida care i-a cucerit pe cîțiva parlamentari din rîndul celor care conduc azi țara e potrivit oricărui alt scop în afară de cel al dialogului politic. Ce credit poate avea în afara țării un parlamentar care se exprimă ca și cum tocmai ar fi ieșit din pușcărie sau ca și cum ar conviețui cu vagabonzii și șmenarii? Dacă are poftă de pamflete, un Dumitrașcu ar trebui s-o facă ori sub pseudonim ori după ce ar renunța la calitatea de senator. Ca ales al cîtorva zeci de mii de oameni el trebuie să înghită în sec ori de cîte ori îi trece prin minte să-și încerce puterile în genul pamfletar. Fiindcă el n-a fost ales ca să scrie prostii care fac Senatul de rîs. Și dacă tot e vorba de nesupunere civică, atunci cei care l-au ales pe acest Gh. Dumitrașcu ar trebui să recurgă la această măsură. Cu afit mai mult cu cît doborogării, oameni cu scaun la cap, nu se dau în vînt după limbajul de șanț cu care acest senator cu ochii veșnic injectați își compune articolele.

Cît despre parlamentul UDMR căruia i-a scăpat din gură ineptia cu limba străină care e româna, afit logica elementară cît și onoarea ar trebui să-i spună că e cazul să demisioneze din Uniunea Democrată a Maghiarilor din România. Căci altfel înseamnă că-și trădează cu bună-știință partidul.

Cristian Teodorescu

Iar poporu-i crede căței genuini.../ S-a permis în țară javrelor să latre." E semnificativ și ce cărți "recomandă în mod deosebit", dintre numeroasele apariții editoriale recente, revista Ministerului de Interne: Ionel Simota - *Dialog în cer*, Valeriu Anania - *Rotonda plopilor aprinși* și Viorel Știrbu - *Moara de nisip*.

Onoarea dlui Trăsnea

● "Acest om urît, temut, persecutat de fostul dictator, a fost preluat în vizorul noilor tirani, ai canaliei de uliți, cum zicea Eminescu, care și-a instaurat propria-i dicitură într-o țară dornică de libertate; și-a instaurat dezmățul injuriei celei mai zoioase în mijlocul unui popor care mii de ani a umblat în cămașă albă tocmai pentru că iubește puritatea". În acest fragment semnat de prozatorul Vasile Rebreanu în ziarul **DIMINEAȚA** observăm două chestiuni: mai întîi, că autorul o zbircește în materie de gramatică - vezi "vizorul noilor tirani, ai canaliei de uliți". Apoi, în sfînta lui indignare, Vasile Rebreanu ne dă de înțeles și că Eminescu și-a instaurat propria-i dicitură într-o țară care așa și pe dincolo. Două coloane mai la dreapta, în același articol, citim: "contrar a ceea ce canalial de uliți, va susține despre aceste rînduri, intenția mea, în cazul de față este nu de a elogia pe dl. Ilescu pe care declar că îl stimez de mulți ani." În supărarea sa și temîndu-se indignat că va fi taxat drept lăudător prezidențial, Vasile Rebreanu dă vreo cîțiva ghionți zdraveni și ortografiei, punînd cu hotărîre virgulă între subiect și predicat. După care iar se repede asupra regulilor de exprimare, cu acel "pe care declar că îl stimez" în locul mai modestului "despre care declar că..." În finalul

articolului, Vasile Rebreanu citează din Eminescu, zicînd: "Iar noi locului ne ținem/ Cum am fost așa rămînem". În ceea ce-l privește, prozatorul V.R. are cu prisosință dreptate. Pînă în '89 era nelipsit în volumele omagiale consacrate "fostului dictator", cu articole omagiale prin care, fără îndoială, V.R. își exprima pe ascuns revolta sa față de cultul personalității lui Ceaușescu, pregătindu-se să nu-l omagieze cu nici un chip nici pe noul președinte. În materie de exprimare, Vasile Rebreanu dădea grele lovituri gramaticii și pe vremea tiraniei. Așa că, pe sfîntă dreptate, dumnealui a rămas cum era. ● Ideologul nou-înființatului partid Noua Românie e profesorul Ovidiu Trăsnea. Fostul său coleg de facultate Dinu Zamfirescu povestește în **ZIUA** despre actualul ideolog că, "era omul care a determinat exmatricularea și demascarea unui mare număr de studenți anti-comuniști și democrați. Unii dintre ei au fost ulterior arestați, unii chiar executați și alții condamnați la ani grei de pușcărie. Trăsnea a instalat în facultate, în acei ani (anii '50), o adevărată teroare stalinistă, încît și profesorii le era teamă de el și era, practic, patronul facultății, unde se comporta ca un dictator". Că așa stau lucrurile o dovedește și *Scînteia Tineretului* din 14 mai 1949, în care studentul Trăsnea era lăudat pentru sus-zisele sale inițiative doctrinare. ● Sau cum spune Tia Șerbănescu în finalul unui bref din **COTIDIANUL**: "Sunt lucruri de o anumită finețe care trec din politică în filosofie cu aceeași ușurință cu care colegii de studenție ai dlui Trăsnea treceau din filosofie în pușcărie grație vigilentei sale. Acum, ce să facă și dl. Trăsnea cu onoarea sa? A dat-o la partid, fiindcă oricum nu-i mai trebuia."

Cronicar

România
literartă

Calea Victoriei 133, București, sector 1. Telefoane: 650.62.86; 650.33.69; 659.35.42.
(foto). Fax: 650.33.69. Luni, marți, miercuri, joi: 13-19; vineri: 9,30-13.
Abonamente: 3 luni - 6.500 lei; 6 luni - 13.000 lei; 1 an - 26.000 lei; ISSN 1220-6318

Tipar: grupul draço print
TIPOGRAFIA FED, Calea Rahovei 147,
sector 5 - București; tel: 335.93.18; fax: 311.33.75

16 pag.- 500 lei